

Tanja Lähdekorpi

POLITIIKKA OSANA URHEILIJAN ELÄMÄÄ

Urheilijan näkökulma

Tampereen yliopisto
Johtamisen ja talouden tiedekunta
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma
Tammikuu 2021

TIIVISTELMÄ

Tanja Lähdekorpi: Poliitiikka osana urheilijan elämää: Urheilijan näkökulma

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Poliitiikan tutkimus

Tammikuu 2021

Tämä kandidaatintutkielma käsittelee politiikkaa osana suomalaisten yleisurheilijoiden urheilu-uraa yksilön näkökulmasta. Tutkielmassa selvitetään myös urheilijoiden näkemystä urheilijalähtöisistä arvokilpailuboikoteista, joiden taustalla ovat yhteiskunnalliset epäkohdat. Käytännössä tällä suhtautumisella tarkoitetaan sitä, ovatko urheilijat valmiita harkitsemaan tai jopa kieltäytymään osallistumasta arvokilpailuihin yhteiskunnallisen epäkohdan, kuten ihmisoikeuksien laiminlyönnin vuoksi. Tutkielma on ajankohtainen politiikan tutkimuksen näkökulmasta, koska urheilumaailma on vuonna 2020 selkeyttänyt asemaansa poliittisten vaikutuskeinojen pelikentällä. Useat urheilijat ja urheiluseurat ovat nousseet esiin esimerkiksi osoittamalla tukensa rasismia ja poliisiväkivaltaa vastustavalle Black Lives Matter -kampanjalle. Aiheesta on kuitenkin tehty vain vähän akateemista tutkimusta, ja etenkin urheilijoiden toimiminen poliittisina vaikuttajina on akateemisesti kartoittamatonta aluetta.

Tutkielmaa taustoittavat historiassa tapahtuneet valtiolähtöiset arvokilpailuboikotit. Luvun 2 historiaosuudessa esitellään tarkemmin Moskovan olympialaisia vuonna 1980 varjostanut boikotti, jonka taustalla vaikutti Neuvostoliiton hyökkäys Afganistaniin. Taustoittavissa luvuissa esitellään myös tutkielman teoriapohjaa, eli poliittisen osallistumisen uusia keinoja. Näitä keinoja ovat esimerkiksi kulutuspäätöksillä vaikuttaminen sekä sosiaalisessa mediassa jonkin asian puolesta puhuminen.

Kolmannessa luvussa esitellään tutkimusmenetelmät ja taustoitetaan aineiston keräämiseen käytettyjä urheilijahaastatteluita. Tutkielmaan on haastateltu anonymisti kolmea suomalaista yleisurheilijaa, joilla kaikilla on eri määrä arvokilpailukokemusta, ja jotka urheilevat edelleen aktiivisesti tulevaisuuden arvokilpailutähtäimessään.

Haastatteluaineistoa analysoidaan luvussa 4. Arvokilpailuboikotteihin suhtautumisen lisäksi luvussa esitellään urheilijoiden näkemyksiä siitä, millainen vaikutus politiikalla on urheilijoiden valintoihin ja toimintaan. Luvussa esitellään myös esimerkkejä urheilijoiden toimimisesta poliittisina vaikuttajina sekä urheilun ja politiikan muuttunutta suhdetta.

Tutkielman lopussa tiivistetään tutkimuksen tulokset ja vastataan tutkimuskysymyksiin. Johtopäätöksissä pohditaan myös yleisurheilijoiden yhteiskunnallista vaikuttamista tulevaisuudessa, sekä aiheen jatkotutkimusmahdollisuuksia. Tutkielman tuloksena voidaan todeta, että politiikka vaikuttaa urheilijoiden elämään ja uraan merkittävästi, mutta välillä tiedostamattomasti. Urheilijoilla on korkea kynnys lähteä yksilönä boikotoimaan arvokilpailuita, mutta boikottiin lähtemisen kynnystä madaltaa kuitenkin ryhmäpaine muiden urheilijoiden taholta tai korkeammilta päättäviltä urheilutahoilta. Urheilijat kuitenkin miettivät toimissaan myös poliittista näkökulmaa, mutta eivät anna sen haitata kilpaurheilua.

Avainsanat: Poliittisen osallistumisen uudet keinot, urheilija, arvokilpailuboikotti, poliittinen boikotti, yhteiskunnallinen vaikuttaminen, vaikuttaminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

Sisällys

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkielman aihe	1
1.2. Tutkielman taustat	2
1.3. Tutkimuskysymykset ja tutkielman teoreettinen viitekehys	3
2. TEORIA- JA HISTORIAOSUUS	5
2.1. Moskovan olympiaboikotti 1980.....	5
2.1.1. Boikotin taustaa.....	5
2.1.2. Boikotti ja sen seuraukset	6
2.1.3. Dohan maailmanmestaruuskilpailut 2019: aineksia boikottiin	7
2.2. Poliittisen osallistumisen uusia keinoja.....	8
2.2.1. Keinovalikoiman monipuolistuminen.....	8
2.2.2. Poliittinen kuluttaminen ja boikotti.....	10
2.2.3. Sosiaalinen media	12
3. METODILUKU.....	13
3.1. Kvalitatiivisesta tutkimuksesta.....	13
3.2. Haastattelu tutkimusmetodina	14
3.3. Haastateltavien urheilijoiden valinta ja tutkimuksen edustavuus.....	14
3.4. Haastattelun pohjustus.....	16
4. AINEISTON ANALYYSI.....	17
4.1. Yhteiskunnallinen ja poliittinen osana urheilijan elämää.....	17
4.2. Urheilijälähtöisten arvokilpailuboikottien mahdollisuus nykymaailmassa.....	18
4.2.1. Esimerkki yksittäisen urheilijan boikotista	18
4.2.2. Ihmisoikeudet ja turvallisuusuhat mietityttävät urheilijoita.....	19
4.2.3. Median vaikutus päätökseen kilpailuihin lähtemisestä.....	21
4.2.4. Muiden urheilijoiden ja päättäjätahojen vaikutus	22
4.3. Yleisurheilijoiden muu vaikuttaminen poliittisen osallistumisen keinoin	23
4.3.1. Urheilijoiden kannanottojen aiheet	23
4.3.2. Onko vaikuttaminen urheilijalle velvoite?.....	25
4.3.3. Vaikuttamista omasta tahdostaan vai ryhmäpaineesta?	26

4.4. Urheilun ja politiikan suhde urheilijan elämässä	26
5. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	28
5.1. Tutkimuskysymyksiin vastaaminen	28
5.2. Yleisurheilijoiden yhteiskunnallinen vaikuttaminen nyt ja tulevaisuudessa.....	31
LÄHTEET.....	33
LIITTEET	38

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman aihe

Tässä kandidaatintutkielmassa käsittelemme politiikkaa osana kolmen suomalaisen yleisurheilijan urheilu-uraa urheilijan näkökulmasta. Tutkin tarkemmin esimerkiksi yhteiskunnallisista epäkohdista johtuvia urheilijalähtöisiä arvokilpailuboikotteja niiden mahdollisuutta nykymaailmassa, ja tähän aiheeseen liittyvää muutosta valtiolähtöisyydestä kohti urheilijalähtöisyyttä. Tutkielmassa arvokilpailulla tarkoitetaan suuria kansainvälisiä arvokilpailuita, joihin kuuluvat EM-kilpailut, MM-kilpailut sekä olympialaiset. Urheilijan näkökulmaa aiheeseen tuovat kolmen suomalaisen yleisurheilijan haastattelut. Urheiluun vaikuttavia yhteiskunnallisia epäkohtia voivat olla esimerkiksi ihmisoikeuksiin liittyvät ongelmat tai poliittiset kiistat valtioiden tai alueiden välillä. Keskeisiä urheiluun liittyviä ihmisoikeusongelmia ovat esimerkiksi kansainvälisten arvokilpailuiden valmistelussa laiminlyödyt työntekijöiden oikeudet palkan tai työaikojen suhteen (Ihmisoikeusliiton verkkosivu n.d.).

Tutkielmani on relevantti politiikan tutkimuksen näkökulmasta, koska urheilun ja politiikan suhde on viime aikoina noussut yhteiskunnallisesti merkittäväksi keskustelunaiheeksi, mutta aiheesta on tehty vain vähän akateemista tutkimusta. Etenkin urheilijoiden toimiminen poliittisina vaikuttajina on akateemisesti melko kartoittamaton aluetta. Useat tahot ovat historian saatossa ajatelleet, että urheilua ja politiikkaa tulisi olla sekoittamatta keskenään, mutta näiden asioiden erottaminen käytännössä on osoittautunut hankalaksi.

Everything in our lives is governed by political decisions -- What we in sport and the Olympic movement need is the interest and support of politicians, not their interference (Abrams 2013, 143). – Kansainvälisen olympiakomitean kuudes puheenjohtaja Lord Killanin

Perinteisesti urheilu on ollut suomalaisille areena, jolla vakuutellaan epäpoliittisuutta, mutta jolla on suuri yhteiskunnallinen merkityksensä (Vares 2013). – Valtiotieteiden tohtori Vesa Vares

Kuitenkin uusien poliittisten osallistumismuotojen ja yksilön vaikutusvaltaa kasvattavien vaikutuskanavien myötä nämä asiat yhdistyvät väistämättä. Poliittisen osallistumisen keinovalikoiman laajentuminen on myös muuttanut ihmisten arkisia politiikkakäsityksiä siitä, mikä on poliittista ja kuka voi vaikuttaa toiminnallaan politiikkaan ja miten. Urheilijat ovat omalla aktiivisuudellaan alkaneet tuomaan ääntään kuuluviin poliittisella asiakentällä.

Käytännön esimerkkinä viimeaikaisesta urheilijoiden aktivoitumisesta politiikan saralla toimii Formula 1 -sarjan kilpailuissa toteutettava rasisminvastainen kunnianosoitus, jonka taustalla on Black Lives Matter -kampanja. Vaikka kyseessä on monia ihmisiä yli puoluerajojen koskettava kampanja, ovat urheilijat tunnistanee sen poliittisuuden. Kuusinkertainen F1-maailmanmestari Lewis Hamilton on kertonut haastattelussa kannattavansa Black Lives Matterin rasisminvastaista sanomaa, ei niinkään politiikkaa sen ympärillä (The Race 2020). Hamiltonin lausunto korostaa sitä, että politiikan määritelmä on nykyaikana paljon ihmisen omasta kokemuksesta ja käsityksestä riippuvaista. Saman kampanjan myötä myös amerikkalaisen jalkapallon pääsarjassa NFL:ssä pelaava joukkue Washington Redskins vaihtoi nimensä ja logonsa Washington Football Teamiksi, koska aiemman nimen ja logon koettiin loukkaavan Amerikan alkuperäiskansoja (Helsingin Sanomat 2020). Kampanja on siis vuonna 2020 tuonut urheilua ja yhteiskunnallista vaikuttamista vahvasti yhteen.

*I support Black Lives Matter message,
not politics – Lewis Hamilton 2020*

1.2. Tutkielman taustat

Tutkielman aihetta taustoittaa urheilua ja politiikkaa sekoittanut, suurvaltojen kiistoista johtunut Moskovan 1980 olympiaboikotti, sekä siitä seurannut Los Angelesin 1984 kostoboikotti. Boikotti on voimakas poliittinen vaikutuskeino, joka osoittaa boikotoijan mielipiteen vahvasti; boikotin kohteessa on jotain vikaa. Boikotin voimakkuuden vuoksi urheilussa boikotteja nähdään suhteellisen harvoin, mutta kuitenkin silloin tällöin. Etenkin olympialaisten historiassa tunnetaan useita olympiaboikotteja, joissa osallistujamaat ovat kieltäytyneet kilpailemasta tietyssä järjestäjämaassa. Urheilukilpailuihin kohdistuneet boikotit ovatkin aiemmin olleet pääasiassa valtiolähtöisiä, poliittisista syistä johtuneita boikotteja (Yle Areena 2008a). Tutkielmassa tutkitaan yksilölähtöisten arvokilpailuboikottien mahdollisuutta nykymaailmassa. Käytännössä pohditaan

esimerkiksi sitä, onko urheilun ja politiikan suhde muuttunut yksilötasolla ja ovatko tulevaisuuden arvokilpailuboikottien syyt todennäköisemmin yksilölähtöisiä kuin valtiolähtöisiä.

Poliittisen osallistumisen keinovalikoima on laajentunut viime vuosina. Viime aikoina on todettu poliittisen osallistumisen ja demokratian olevan kriisissä, kun äänestämisen rinnalle on noussut paljon uusia keinoja, joilla vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. Mitään radikaaleja tai peruttamattomia muutoksia ei kuitenkaan ole tapahtunut, ja poliittinen osallistuminen onkin tällä hetkellä ajan tuomassa muutoksessa, jossa osallistumiselle haetaan uusia, nykyaikaisempia muotoja. (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 5.) Tämä poliittisen osallistumisen keinovalikoiman laajentuminen toimii tutkielman teoriapohjana.

Uudet osallistumistavat ovat levittäytyneet elämän useille osa-alueille; niin ihmisten arkipäivän valintoihin kuin vapaa-ajan keskusteluihin sosiaalisessa mediassa. Tärkeää onkin pohtia, onko *poliittisen* käsitys muuttunut ajan saatossa? Haastatteluissa urheilijat vastaavat kysymykseen siitä, mitä on *poliittinen* ja miten se eroaa *yhteiskunnallisesta*. Keskeisessä osassa tutkielmaa on siis urheilijoiden oma politiikkakäsitys ja käsitys oman toimintansa poliittisuudesta. Nykyään hyvin erilaiset asiat voivat olla poliittisia, kuin esimerkiksi viisi tai kymmenen vuotta sitten. Yhteiskuntamme on kehittynyt esimerkiksi sosiaalisen median myötä hyvin erilaiseksi kuin mitä se oli 2000-luvun alussa, tai jopa 2010-luvun alussa. Kestilä-Kekkonen mukaan jo pitkään politiikan keskeisenä jakolinjana ja keskustelunaiheena ovat olleet sosioekonomiset kysymykset, kuten verotus ja ihmisten taloudellinen asema yhteiskunnassa. Myöhemmin jakolinjaksi on noussut myös sosiokulttuurinen ulottuvuus, joka tutkii ihmisten suhtautumista uudempiin politiikan aiheisiin, kuten ympäristönsuojeluun liittyen. (Kestilä-Kekkonen teoksessa Forsberg & Raunio 2014, 67.) Näin ollen sosiokulttuurinen ulottuvuus voi vaikuttaa myös urheilu-uraan esimerkiksi suuren matkustusmäärän ja siitä aiheutuvan eettisen pohdinnan muodossa.

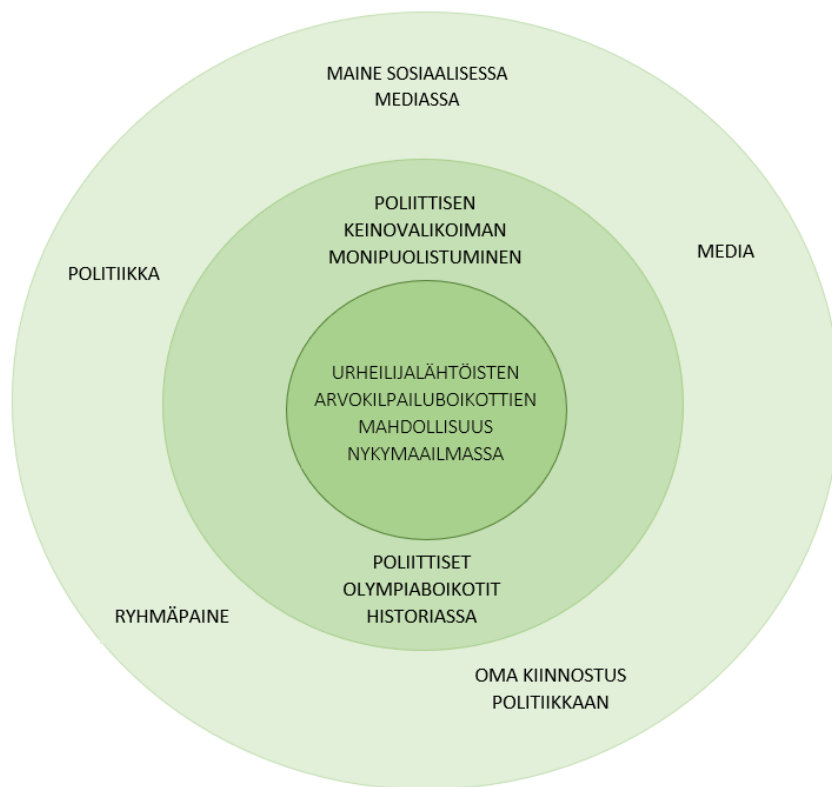
1.3. Tutkimuskysymykset ja tutkielman teorettinen viitekehys

Tutkielmaa ohjaavien tutkimuskysymysten avulla pyritään vastamaan muutokseen arvokilpailuboikottien luonteessa sekä siihen vaikuttaviin tekijöihin. Kuvion teorettinen viitekehys osoittaa tutkielman aiheen ja siihen vaikuttavat tekijät kokonaisuudessaan. Kuvio 1 on esitetty sivulla 4.

1. Onko arvokilpailuboikoteissa tapahtunut muutosta valtiolähtöisyydestä kohti urheilijalähtöisyyttä?

2. Missä määrin politiikka ja poliittisuus ohjaavat suomalaisten yleisurheilijoiden elämää ja valintoja?
3. Kuinka tiedostettua politiikan vaikutus urheilijan elämään on?

Kuvio 1 osoittaa tutkielman teoreettisen viitekehäksen. Kehyksen keskiössä on urheilijalähtöisten arvokilpailuboikottien mahdollisuus nykymaailmassa, eli urheilija ja hänen suhtautumisensa itse aiheeseen. Seuraavalla kehällä ilmiöön eniten vaikuttavina tekijöinä ovat historiassa tapahtuneet olympiaboikotit sekä poliittisen osallistumisen keinovalikoiman monipuolistuminen, jotka taustoittavat tutkielmaa teorian ja historian tapahtumien muodossa. Uloimmalla kehällä ovat aihetta tutkiessa ilmenneet, urheilijaan henkilökohtaisesti vaikuttavat tekijät ja arvot, kuten maine sosiaalisessa mediassa, julkinen mediakuva ja median aiheuttama paine, ryhmäpaine muiden urheilijoiden toimesta, oma kiinnostus politiikkaan, sekä politiikka ja siihen liittyvät toimijat yleisellä tasolla yhteiskunnassa.

Kuvio 1. Tutkielman teoreettinen viitekehys.

2. TEORIA- JA HISTORIAOSUUS

2.1. Moskovan olympiaboikotti 1980

2.1.1. Boikotin taustaa

Noin 40 vuotta sitten, vuonna 1980 Moskovan olympialaisia varjosti suuri boikotti, jonka johtohahmona toimi Yhdysvaltain silloinen presidentti Jimmy Carter. Kilpailuiden boikotointi johtui Neuvostoliiton hyökkäyksestä Afganistaniin vuoden 1879 joulukuussa, eli taustalla vallitsivat poliittiset syyt. Moskovan olympialaisiin osallistui vain 80 maata, joka oli osallistujamaiden pienin luku sitten vuoden 1956. Yhteensä 67 maata jätti osallistumatta, joista 45-50 kuului Yhdysvaltain johtamaan boikottiin. Yhdysvallat kielsivät koko joukkueen osallistumisen olympialaisiin, mutta jotkin maat, kuten Iso-Britannia, antoivat urheilijoiden tehdä valinnan omasta osallistumisestaan. Yhdysvalloissa Carterin suhtautuminen oli jyrkkä; hän uhkasi viedä passit kilpailuihin yrittäviltä urheilijoilta. (Olympialaisten verkkosivu n.d.) Risto Ukkosen (1997, 99) mukaan Carterin yrityksistä huolimatta Kansainvälinen Olympiakomitea ei löytänyt Moskovan olympialaisten siirrolle tai perumiselle urheilullista perustetta, eikä poliittisia perusteita haluttu ottaa huomioon. Olympialaisten boikotti oli siis jo etukäteen tiedossa, mutta urheilutapahtuman annettiin kärsiä poliittisten ristiriitojen vuoksi.

Neuvostoliitto hyökkäsi Afganistaniin jouluna 1979. Kyseessä oli Neuvostoliiton ensimmäinen sotilaallinen operaatio sitten toisen maailmansodan. Sotaan johtanutta tilannetta edelsivät suuret muutokset Afganistanin hallinnossa. Neuvostoliitto on kertonut hyökkäyksen viralliseksi syyksi huolensa rajanaapurinsa hallinnossa tapahtuvista muutoksista, jotka kokivat uhaksi. (Sarantakes 2011, 60.)

Sarantakesin (2011, 60) mukaan vuonna 1978 kommunistit kaappasivat hallinnon Afganistanissa. Heidän valtansa oli kuitenkin heikkoa ja afganistanilaiset eivät kannattaneet kommunistiseen politiikkaan siirtymistä. Tapa, jolla kommunistit harjoittivat politiikkaa, oli raaka jopa neuvostoliittolaisten mielestä. Afganistanissa kapinalliset osoittivat mieltään väkivaltaisesti poliittisia vastustajiaan kohtaan ja mellakat lisääntyivät. Neuvostoliitto päätti puuttua peliin, koska koki Afganistanin sisäiset kapinat uhaksi omalle vallalleen Afganistanissa. Neuvostoliitto ajatteli hyökkäyksen Afganistaniin olevan nopea "kurinpalautus", eikä sen vaikutuksia suurvaltapolitiikkaan, kuten Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain suhteeseen osattu ennustaa. Ei

myöskään osattu ennustaa, että Moskovan olympialaiset joutuisivat poliittisten kannanottojen areenaksi. Lopulta konflikti venyi kymmenen vuoden mittaiseksi.

2.1.2. Boikotti ja sen seuraukset

Olympialaiset kaikkine osallisineen joutuivat kylmän sodan välikädeksi. Läntisen maailman Euroopan kohdalta kahtia jakavan rautaesiripun eri puolilla toimivat urheilutoimittajat ja urheiluviranomaiset joutuivat omalla toiminnallaan vaikuttamaan julkiseen mielipiteen muokkaamiseen. Eri tahot mukauttivat viestintäänsä tilanteeseen sopivaksi vaikuttaakseen, tai ollakseen vaikuttamatta muiden maiden poliittisiin johtajiin ja heidän päätöksiinsä. Neuvostoliiton toimijoille tämä aiheutti dilemman; neuvostotoimijoiden oli vaikeaa ottaa kantaa Yhdysvaltain johtamaan boikottiin, koska syy boikottiin oli itse aiheutettu, Neuvostoliiton hyökkäys Afganistaniin. (Wagg 2007, 235.)

Waggin mukaan (2007, 243) 1980 olympialaisiin kohdistuneen poliittisen vaikutuksen myötä myös neuvostourheilijat päätyivät saamaan poliittista koulutusta vuoden 1984 Los Angelesin olympialaisia varten. Kun suunnitelmana vielä oli osallistuminen Los Angelesin olympialaisiin, Neuvostoliiton Olympiakomitea valmisteli kilpailijoitaan antamalla heille koulutusta saavuttaakseen urheilijoiden keskuudessa "korkean poliittisen kulttuurin". Tämä koulutus sisälsi moraalista, poliittista ja psykologista koulutusta, jotta urheilijat pystyvät ottamaan vallitsevan poliittisen tilanteen huomioon. Koulutus valui kuitenkin hukkaan, koska Neuvostoliitto päätti lopulta vastaboikotoida Yhdysvaltain kilpailuja. Vastaboikottiin osallistui 14 maata ja sen virallisena perusteluna oli Yhdysvaltain heikko turvallisuustilanne. Nämä 14 maata eivät kuitenkaan jättäneet urheilukilpailuja kokonaan väliin, vaan järjestivät "Ystävyyskisan", jotka pidettiin yhdeksässä eri maassa vaihtoehtona olympialaisille. Kansainvälisen Olympiakomitean suomalaisjäsen Peter Tallberg kommentoi Ylen haastattelussa Neuvostoliiton päätöstä jättäytyä Los Angelesista pois täysin poliittisena päätöksenä, jolla ei ollut mitään tekemistä urheilun tai turvallisuuden kanssa, sillä nämä asiat olivat Tallgrenin mukaan kunnossa (Yle Areena 2008b).

Moskovan olympialaiset muistetaan esimerkiksi huhusta, joka koski stadionin auki olevia portteja, joiden avulla yritettiin saada myötätuulta neuvostoheittäjien keihäs- ja kiekkosuorituksiin. Kisoja leimasi monenlainen toimitsijavilppi, jonka tarkoituksena oli parantaa neuvostourheilijoiden suorituksia, ja heikentää muiden maiden edustajien tuloksia. (Vares 2013). Ennen kilpailuita Kansainvälinen Olympiakomitea ei löytänyt urheiluun liittyvää perustetta kilpailuiden perumiseen

Carterin yrityksistä huolimatta. Moskovan olympialaisten tapauksessa epäurheilullisuuteen kiinnitettiin huomiota vasta kilpailuiden jälkeen. Suomen Kuvalehden vuonna 2013 julkaisemassa Vesa Vareksen artikkelissa kirjoittaja kuvaa urheilun olleen perinteisesti suomalaisille ”areena, jolla vakuutellaan epäpoliittisuutta, mutta jolla on suuri yhteiskunnallinen merkityksensä”. Urheilu on siis todella vahva yhteiskunnallinen vaikuttamiskeino, vaikka sitä yritettäisiin pitää erillään politiikasta.

Moskovan ja Los Angelesin lisäksi muut urheiluhistoriassa tunnetut olympiaboikotit ovat tapahtuneet 1956 Melbournessa, 1964 Tokiossa, 1976 Montrealissa sekä 1988 Soulissa. Kaikkien boikottien taustalla on ollut poliittinen syy, kuten kannanotto rotusortoon. Boikotit ovat olleet pääasiassa valtiojohtoisia, eli määräys boikottiin on tullut maan poliittisilta- tai urheilujohtajilta. (Yle Areena 2008a.)

Myös vuoden 1936 Berliinin olympialaisiin kutsutuista 59 maasta vain 49 osallistui kilpailuihin, joka kuitenkin oli siihen mennessä järjestettyjen olympialaisten suurin osallistujamäärä. Osallistumatta jättäneillä mailla oli erilaisia syitä kieltäytyä kilpailusta, eli käsitys siitä, oliko kyseessä varsinainen boikotti, on epäselvä. Espanja kävi sisällissotaa kilpailuiden aikaan, eikä sen vuoksi pystynyt osallistumaan, Haiti ja Kuuba eivät oletettavasti osallistuneet liian pienen olympiajoukkueen vuoksi, kun taas Irlannin vapaavaltio sekä Palestiina eivät selittäneet osallistumattomuuttaan järjestäjämäärälle. Kilpailuiden väliin jättämisen syynä saattoi olla esimerkiksi jo 1930-luvulla esiin noussut Hitlerin juutalaisvastainen politiikka. (Krüger & Murray 2003, 230.)

2.1.3. Dohan maailmanmestaruuskilpailut 2019: aineksia boikottiin

Ennen urheilun ja politiikan suhdetta määrittivät pitkälti valtioiden johtavat tahot, mutta viime aikoina yksittäiset urheilijat ovat lisänneet aktiivisuuttaan poliittisella kentällä. Tätä kehityskulkua on tukenut myös poliittisten osallistumiskeinojen kirjon laajeneminen. Perinteisen äänestämisen lisäksi yksilön arkisten toimien poliittinen vaikuttavuus on tunnistettu, eli ymmärrys poliittisesta ja ei-poliittisesta toiminnasta on muuttunut. Vuonna 2019 yleisurheilun maailmanmestaruuskilpailut järjestettiin Qatarin pääkaupungissa Dohassa. Jo ennen kilpailuiden alkua etenkin ihmisoikeuskysymykset ja kulttuurierot nousivat julkiseen keskusteluun mediassa. Kannanottoja tuli niin urheilijoiden, valmentajien kuin muidenkin urheilutoimijoiden, kuten

kansainvälisen yleisurheiluliiton jäsenten suunnalta. Yle Urheilun mukaan ”Qatar näyttäytyy maailmalla urheiluvaltiona, joka voi ostaa kaiken urheilijoista lähtien” (Yle Urheilu 20193a).

Kun kansainvälinen yleisurheiluliitto IAAF valitsi Qatarin vuoden 2019 kilpailuiden järjestäjäksi, se sai sopimuksen myötä uuden yhteistyökumppanin, joka toi liiton kassaan 30 miljoonaa dollaria. Tarjous oli houkutteleva, koska yleisurheiluliiton budjetti oli ennen vuoden 2019 MM-kilpailuita 16 miljoonaa dollaria alijäämäinen. Samalla kuitenkin yleisurheiluliitto sivuutti omat eettiset periaatteensa, kuten naisten ja miesten välisen tasa-arvon huomioimisen omassa toiminnassaan. Yleensä kilpailujärjestäjiksi valitaan esimerkillisiä urheilumaita, ja tähän esimerkilliseen toimintaan esimerkiksi doping ei urheilukulttuurin silmissä kuulu. Kuitenkin 27 prosenttia Qatarin arvokilpailuiden urheilijoista on antanut positiivisen dopingnäytteen. Dohan tapaus ei ollut ensimmäinen kerta urheilupolitiikan historiassa, kun taloudellinen hyöty sivuuttaa muut periaatteet. Poliitikassa usein talous onkin suuresti määräävä tekijä päätöksenteossa, oli kyse sitten urheilusta tai terveydenhuollosta. (Yle Urheilu 2019b.)

Dohan kilpailuissa muutamat suomalaiset yleisurheilijat kommentoivat kilpailumaassa kohtaamiaan epäkohtia, jotka liittyivät esimerkiksi naisten ja miesten väliseen tasa-arvoon. MM-kilpailuihin osallistuneen seiväshyppääjä Wilma Murron mukaan Dohan lentokentällä viisumeihin liittyvät keskustelut käytiin vain miespuolisen valmentajan kanssa, eikä suomalaisille naisurheilijoille puhuttu lainkaan. Juoksija Sara Kuivisto taas kertoi Ylelle saaneensa paheksuvia katseita paikallisilta miehiltä treenatessaan kaupungilla shortseissa. (Yle Urheilu 2019c.)

Dohan MM-kilpailuissa yhteiskunnalliset epäkohdat nousivat vahvasti esiin ja vaikuttivat myös urheilijoiden kilpailukokemukseen. Syyt eivät kuitenkaan olleet tarpeeksi vakavia boikottia aiheuttaakseen, sillä tiedossa ei ole suomalaisurheilijoita, jotka olisivat jättäytyneet kilpailuista pois yhteiskunnallisten epäkohtien vuoksi.

2.2. Poliittisen osallistumisen uusia keinoja

2.2.1. Keinovalikoiman monipuolistuminen

Kestilä-Kekkonen & Korvelan (2017, 12) mukaan poliittisella osallistumisella ei enää tarkoiteta ainoastaan sen vanhaa merkitystä, eli vaikuttamista hallintokoneistoon ja päätöksentekoon. Poliittisella osallistumisella tarkoitetaan nykyisin myös kaikkia kannanottoja yhteiskunnallisiin epäkohtiin, joilla tähdätään muutokseen. Tällä uudella ja laajalla osallistumistapojen kirjolla

voidaan joko tukea tai yrittää murtaa vallitsevia valtarakenteita. Uusilla osallistumisen tavoilla voidaan myös nostaa uusia asioita politiikan asialistalle ja yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Politiikan asialistan muokkaaminen uusilla osallistumistavoilla on monipuolistanut poliittisen osallistumisen kenttää, eikä perinteinen puolueiden tai etujärjestöjen kautta vaikuttaminen ole enää ainoa tapa vaikuttaa. Ennen äänestäminen on ollut pääasiallinen vaikuttamiskeino, ja äänestämällä ihminen on tehnyt osansa ja samalla ansainnut luvan kritisoida politiikkaa (Raiskila & Wiberg teoksessa Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 33). Viime vuosina äänestysaktiivisuus on kuitenkin ollut laskussa, kun taas uudet osallistumisen tavat ovat vahvistaneet asemaansa. Esimerkiksi luonnonsuojelua edistävät ostopäätökset, vetoomusten allekirjoittaminen, järjestön toimintaan osallistuminen, yleisönosastoon kirjoittaminen ja rauhanomaisiin mielenosoituksiin osallistuminen ovat nousseet suosituiksi vaikutuskeinoiksi äänestämisen ohelle (Valtioneuvoston demokriatiipoliittinen selonteko 2014).

Uudet poliittisen osallistumisen tavat voivat ilmetä yksilön elämässä esimerkiksi tiettyjä brändejä suosivissa tai karttavissa kulutusvalinnoissa sekä boikoteissa. Nämä arvoja heijastavat valinnat voivat tapahtua myös muilla elämän osa-alueilla kuin vain ostokäyttäytymisessä. Urheilijan tapauksessa kyseessä voivat olla arvoihin perustuvat sponsorisopimukset tai niistä kieltäytyminen, tai urheilukilpailuiden boikotointi eriävien arvojen takia. Anthony Giddensin elämänpolitiikan (*life politics*) käsite kuvaa hyvin uusien poliittisten osallistumistapojen laajentunutta kirjoa, ja käsitteen mukaan yhteiskunnalliset kannanotot, joiden taustalla ovat arvot tai poliittiset ideologiat, voivat näkyä yksilön elämässä lähes millä tahansa elämän osa-alueella. (Raiskila & Wiberg teoksessa Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 35.)

Vaikka poliittisen osallistumisen käsite on monimuotoistunut, äänestäminen ja puoluepolitiikka ovat edelleen pääasiallisia poliittisen osallistumisen tapoja. Poliittisessa osallistumisessa uudet osallistumisen tavat eivät siis ole vieneet valtaa pois vanhoilta, perinteisiltä tavoilta, vaan ne antavat vaihtoehtoja osallistumiseen ja motivoivat yhä useampia ihmisiä vaikuttamaan. On kuitenkin muistettava, että poliittisen osallistumisen monimuotoistuminen on tutkijoiden käsitys aiheesta ja tavallinen kansalainen ei välttämättä tunnista uusia vaikuttamiskeinoja, eikä näin ollen ajattele esimerkiksi omia kulutusvalintojaan poliittisina valintoina. Kaikkien ihmisten toiminta voi ulkopuolisen silmin heijastaa poliittisia arvoja, mutta taustalla ei välttämättä ole yksilön tietoisesti valitsema poliittinen kanta tai ideologia.

Yleinen politiikkakäsitys ja käsitys poliittisista osallistumiskeinoista on muuttunut viime vuosien aikana. Etenkin internet on ollut vauhdittamassa tätä muutosta, ei ainoastaan sen tarjoaman tietomäärän myötä, vaan myös sen tarjoamien vaikutusmahdollisuuksien, kuten sähköisen allekirjoituksen, myötä. Internet tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden sähköiseen allekirjoittamiseen, mikä tehostaa poliittisten mielipiteiden ja kannanottojen ilmaisemista esimerkiksi adressin, eli vetoomuksen muodossa. Internetissä vetoomuksen allekirjoittaminen on myös helppoa, nopeaa ja kustannustehokasta. Hakukoneiden sekä sosiaalisen median jakamispalveluiden avulla nykyihmiset saavat hankittua suuria määriä tietoa lähes mistä tahansa, mutta voivat myös jakaa tietoa mistä tahansa suurelle yleisölle. Poliittiselle vaikuttajalle sosiaalisen median etuna on se, että viestin kirjoittaja voi kohdistaa viestinsä suoraan yleisölleen, ilman median filteriä välissä. (Raiskila & Wiberg teoksessa Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 37.)

Kestilä-Kekkonen & Korvelan (2017, 12) mukaan poliittinen osallistuminen ja sen toimintaympäristö ovat näin ollen muuttuneet, niin osallistumistapojen kuin -paikkojenkin suhteen. Muutokset liittyvät niin globalisaatioon, teknologian kehitykseen, kuin tiedonsaantiin. Muutosta on tapahtunut kansallisen muutoksen lisäksi myös kansainvälisesti, sillä paikallisen ja alueellisen osallistumisen lisäksi myös kansainvälinen osallistuminen on vahvistunut. Tuoreena, vuoden 2020 esimerkkinä kansainvälistyneestä vaikuttamisesta toimii rasismia ja poliisiväkivaltaa vastustava, yhdysvaltalaislähtöinen Black Lives Matter -kampanja, jonka seurauksena useissa maissa on järjestetty suuria mielenosoituksia.

2.2.2. Poliittinen kuluttaminen ja boikotti

Poliittisella kuluttamisella tarkoitetaan kulutuspäätöksiä, joiden taustalla vaikuttavat eettiset, poliittiset tai ympäristöön liittyvät syyt (Stolle & Micheletti 2013, 39). Nämä kulutuspäätökset toimivat poliittisina viesteinä yrityksille ja viestinnän tavoitteena on vaikuttaa yritysten eettisyyteen esimerkiksi tuotantoprosessien, tuotteiden tai markkinoinnin osalta, eli tehdä toiminnasta parempaa ja hyväksyttävämpää. Poliittiset kulutusvalinnat ja henkilökohtaiset boikotit ”voidaan nähdä pienimuotoisina yksilöiden mielenosoituksina tai protesteina ja ne pakottavat yrityksiä miettimään julkisuuskuvaansa ja sosiaalista vastuutaan uudella tavalla” (Kataja 2004).

Michelettin (2003, 51) mukaan on olemassa positiivista ja negatiivista poliittista kuluttamista. Positiivisesta poliittisesta kuluttamisesta voidaan puhua myös positiivisena boikotointina. Englanniksi termi tunnetaan nimellä *buycott*. Positiivisella poliittisella kuluttamisella kuluttaja

yrittää viestiä kannatustaan tiettyä toimijaa kohtaan suosimalla sen tuotteita ja palveluita. Suosimisen syynä voivat olla esimerkiksi vastuullisuus ympäristöasioissa, työntekijöiden oikeudenmukainen ja huomioonottava kohtelu tai tuotteiden hyvä laatu. Negatiivinen poliittinen kuluttaminen, eli boikotointi on poliittisena vaikutuskeinona jyrkkä, koska se esittää kuluttajan mielipiteen hyvin suoraan; on selvää, että kuluttaja vastustaa boikotin kohdetta. Boikotoinnin syitä ovat esimerkiksi edellä mainittujen ominaisuuksien vastakohtat, kuten luonnonvarojen vastuuton käyttö, ihmisoikeuksien polkeminen ja tuotteiden tai palveluiden heikkolaatuisuus.

Poliittinen kuluttaminen ei kohdistu välttämättä ainoastaan tuotteita myyvään yritykseen ja materiaan, vaan se voi kohdistua myös palveluihin ja tapahtumiin ja niiden järjestäjiin. Usein poliittinen kuluttaminen on kaksisuuntainen tapahtuma. Kun yhtä taho boikotoidaan, tilalle etsitään toinen, korvaava taho, jota suosia sen palveluita tai tuotteita käyttämällä. Vuonna 1984 Neuvostoliitto boikotoi Los Angelesin olympialaisia, mutta samalla kohdisti suosiotaan ja varojaan vaihtoehtokilpailuille Ystävyys Kisoille.

Micheletti (2013, 61-66) mukaan poliittinen kuluttaminen vaatii boikotoijalta taustatietoa siitä kohteesta, johon suosiminen tai boikotti kohdistuu. Taustatiedon perusteella joko suositetaan tai boikotoidaan kohdetta ja etsitään sen tilalle sopivampi tuote, tapahtuma tai palvelu. Näitä taustatietoja voivat muokata esimerkiksi boikotoijan koulutus, sosiaalinen verkosto, poliittinen tietämys tai palveluntarjoajista- ja järjestäjistä saatavilla oleva informaatio. Kulutusvalinnoilla vaikuttaminen on ollut historiassa vaikutuskeino esimerkiksi niille, joilla ei ole ollut äänioikeutta (Micheletti 2003, 51).

Poliittista kuluttamista voidaan siis pitää kaikille ihmisille yhtäläisenä oikeutena ja mahdollisuutena, mutta se kuitenkin vaatii usein rahallista panostusta, jotta yksilö voi osoittaa mielipiteensä esimerkiksi tietyn tuotteen ostamisen muodossa. Poliittisen kuluttamisen motiiveja ovat esimerkiksi sen helppous ruohonjuuritason osallistumiskeinona, yhteisen hyvän tavoittelu, tunne kansalaisen vastuun täyttämisestä ja yksilön mahdollisuuksien korostaminen uutena poliittisena osallistumiskeinona. Tavoitteet eivät aina ole poliittisia, vaan poliittisilta vaikuttavien valintojen takana voi olla yksilön oman edun tai hyvinvoinnin tavoittelu. Muu motiivi voi olla esimerkiksi terveyden tavoittelu, joka johtaa luomuruuan suosimiseen. Myös yhteisöllisyyden tunne voi ajaa yksilön käyttämään poliittisia vaikuttamiskeinoja, kuten osallistumaan boikottiin. Usein yksilöt, joiden kuluttaminen on poliittista, ovat myös muilla elämän osa-alueilla kiinnostuneita politiikasta. (Micheletti 2013, 61-66.)

2.2.3. Sosiaalinen media

”Poliittinen osallistuminen on monipuolistunut sekä epävirallisella että virallisella areenalla. Epävirallinen viittaa poliittisen järjestelmän ulkopuolisiin areenoihin, esimerkiksi vaikkapa sosiaaliseen mediaan”. Etenkin internetin ja älypuhelinien käytön räjähdysmäinen kasvu on monipuolistanut tätä keinovalikoimaa. Tavallisilla kansalaisilla on nykyään useita mahdollisuuksia tuoda omia mielipiteitään ja ajatuksiaan esille ja jakaa näitä kohtuullisen suurellekin yleisölle sosiaalisen median välityksellä. Yksi merkittävä kehitysaskel sosiaalisessa mediassa on ollut sen tarjoama suora viestintä ihmisten välillä, ilman välissä toimivaa filteriä, kuten median edustajaa. Tämä kehitys on muuttanut vuorovaikutusta niin yksilöiden, urheilijoiden, poliitikkojen kuin julkistahojenkin välillä. (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 19; Raiskila & Wiberg 2017, 37.)

Ennen poliitikot tai julkimot ovat olleet lähes ainoita yksilöitä, jotka ovat saaneet äänensä kuuluviin kansalle. Viime vuosina heidän rinnalleen on noussut uusi ryhmä, sosiaalisen median vaikuttajat, jotka toimivat sosiaalisen median tileillä omana itsenään ja vaikuttavat muihin ihmisiin esimerkiksi inspiroimalla heitä. Sosiaalisen median vaikuttaja voi julkaisemallaan sisällöllä vaikuttaa seuraajiensa mielipiteisiin ja asenteisiin sekä ostopäätöksiin. Syy, joka antaa vaikuttajalle vaikutusvaltaa, on esimerkiksi hänen auktoriteettinsa, asema, tieto jostakin asiasta tai suhde yleisöönsä. (Influencer Marketing Hub 2020.)

Myös monet suomalaiset yleisurheilijat toimivat sosiaalisen median vaikuttajina. Sosiaalisessa mediassa urheilijat voivat rahoittaa urheilu-uraansa yhteistyökampanjoilla, jotka ovat suunnattu heidän seuraajakunnalleen. Lisäksi he voivat ottaa kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ongelmiin ilman taloudellista kannustinta. Suomen tasolla menestyneen urheilijan etu sosiaalisessa mediassa on se, että urheilijoilla on urheilumenestyksen ja julkisuudessa olon myötä saavutettua valmista kannattajakuntaa, jotka myös seuraavat urheilijan tilejä eri sosiaalisissa medioissa. Urheilijan lähtökohdat laajan yleisön tavoittamiseen ovat siis paremmat, kuin ei-julkisuudessa olevalle ihmiselle. On myös oletettavaa, että ihmiset, jotka seuraavat urheilijaa sosiaalisessa mediassa, ovat kiinnostuneita urheilijan elämästä ja myös valmiita kuuntelemaan urheilijan ajatuksia. Suomessa on yleisurheilijoita, joilla on useita kymmeniä tuhansia seuraajia Instagramissa. Kolme seuratuinta suomalaista yleisurheilijaa ovat Lotta Harala 51,5 tuhannella, Annimari Korte 50,8 tuhannella ja Nooralotta Neziri 47,7 tuhannella seuraajalla (tilanne

13.11.2020). Kaikki kärkikolmikkoon sijoittuvat urheilijat ovat aitajuoksijoita. Naispuolisten aitajuoksijoiden suosiota voi selittää se, että Yle uutisten (2019b) mukaan naiset käyttävät Instagramia huomattavasti miehiä enemmän.

3. METODILUKU

3.1. Kvalitatiivisesta tutkimuksesta

Tutkielma toteutetaan kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullisessa tutkimuksessa hankitaan tietoa kokonaisvaltaisesti, ja aineisto kerätään luonnollisista tilanteista laadullisin menetelmin, kuten haastatteluin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ihminen on usein tiedon kerääjänä, toisin kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, jossa lomake kerää tiedon ja jonka ihminen analysoi. Tässä tutkielmassa käytän sisällön analysointiin abduktiivista analyysia, eli tutkimus on pääosin aineistolähtöistä. Aineistolähtöisyys on tyypillinen piirre laadulliselle analyysille, jossa pyritään hankkimaan uutta tietoa. Laadullisen tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, esimerkiksi tiettyjä kriteerejä käyttäen, eli tutkimuksen kohteita ei valita sattumanvaraisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Tämä tutkielma ei ole selkeärajaisesti pelkästään aineisto- tai teorialähtöistä. Abduktiivinen sisällönanalyysi on induktiivisen eli aineistolähtöisen ja deduktiivisen eli teorialähtöisen analyysin välimuoto, joka sisältää piirteitä molemmista analyysimuodoista. Abduktiivisesta analyysistä käytetään myös nimeä teoriasidonnainen tutkimus. Käytännössä abduktiivisessa analyysissä ”Aineiston analyysi ei suoraan perustu teoriaan, mutta kytkennät siihen ovat havaittavissa. Tällöin aineistosta tehdyille löydöksille etsitään tulkintojen tueksi teoriasta selityksiä tai vahvistusta. Tutkija voi myös tehdä huomioita empirian vastaamattomuudesta aiempiin tutkimuksiin.” (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Vilkan (2011, 20) mukaan abduktiivisessa analyysissä aineistosta saatavia havaintoja ohjaa johtolanka, joka kuljettaa tutkimusta tiettyyn suuntaan. Tämän tutkielman kohdalla johtolankana toimii urheilijoiden aktivoituminen yhteiskunnallisen vaikuttamisen saralla, jota taustoittaa yleinen poliittisten vaikuttamiskeinojen monipuolistuminen ja politiikan arkipäiväistyminen.

3.2. Haastattelu tutkimusmetodina

Valitsin haastattelun tutkimusmenetelmäksi, koska sen avulla saadaan kerättyä syvällistä tietoa tutkimuksen kohderyhmältä, eli haastateltavilta yleisurheilijoilta. Haastattelun myötä aineistosta saadaan tarkka kuva: haastattelussa urheilijoiden täytyy perustella mielipiteitensä, jotta tulkinta ei jää vain pintapuoliseksi. Jos aineisto poimittaisiin esimerkiksi samojen urheilijoiden sosiaalisen median julkaisuista, suuri osa sisällöstä jäisi pelkän tulkinnan varaan, eivätkä aineistot olisi niin laajoja kuin haastattelussa.

Hirsjärven ym. (2009, 205) mukaan haastattelun etuna on se, että haastattelussa on mahdollista syventyä vastauksiin ja selventää niitä kysymällä lisäkysymyksiä. Haastatteluista voidaan ennalta tietää ainoastaan, että ne ovat monipuolisia ja vastaukset ovat monitahoisia. On siis mahdotonta tietää, kuinka paljon eri suuntiin eri haastateltavien vastaukset leviävät. Haastatteluja voidaan muokata tilanteen edellyttämällä tavalla, vastaajaa myötäillen. Myös vastausten tulkintaan on enemmän mahdollisuuksia kuin lomakekyselyssä.

Olen valinnut haastattelumetodiksi teemahaastattelun, joka tunnetaan myös nimellä puolistrukturoitu haastattelu. Teemahaastattelu on hieman kontrolloidumpi kuin avoin haastattelu, sillä haastateltavalla on haastattelun aihe ja tema tiedossa ennen haastattelua. Tarkemmat kysymykset ja etenemisjärjestys kuitenkin selviävät vasta haastattelutilanteessa. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastattelija voi tilanteen mukaan vaihtaa kysymysten järjestystä sopivammaksi tai vaihtaa kysymysten sanamuotoa. Osa haastattelun kysymyksistä on lyöty lukkoon, mutta osa haastattelusta on joustavammassa muodossa niin haastattelijalle kuin haastateltavallekin. (Hirsjärvi 2008, 47.)

3.3. Haastateltavien urheilijoiden valinta ja tutkimuksen edustavuus

Kuten luvussa 3.1. todettiin, kvalitatiivisessa haastattelututkimuksessa haastateltavat valitaan tarkoituksenmukaisesti. Valitsin haastateltavaksi kolme yleisurheilijaa seuraavin kriteerein:

- a) Molemmat sukupuolet tulevat edustetuksi.
- b) Urheilijoilla on toisistaan poikkeava määrä arvokilpailukokemusta.

c) Urheilijat ovat ottaneet yhteiskunnallisiin epäkohtiin kantaa joko sosiaalisessa mediassaan tai medialle annetuissa haastatteluissa.

Haastattelupyynnöt lähetettiin urheilijoille sosiaalisessa mediassa, ja samalla sähköpostilla lähetettiin tarkempi kuvaus haastattelun luonteesta ja sen teemoista. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina aikavälillä 20.10.2020 – 29.10.2020. Haastattelu tallennettiin Zoomin näyttötallennuksen avulla sekä puhelimen Sanelin-sovelluksella ja litteroitiin mahdollisimman pian haastattelun jälkeen. Haastattelujen äänitteet ja litteroinnit ovat tallessa kirjoittajalla. Kun kaikki kolme haastattelua olivat litteroitu, haastatteluista alettiin poimimaan yhtäläisyyksiä ja eriävyyksiä ja kokoamaan näitä huomioita teemoittain kappaleen 4 analyysia varten. Haastattelut toteutettiin anonyyminä, koska haastatteluissa voi tulla ilmi arkaluontoista sisältöä, jota urheilija ei halua muiden urheilijoiden kuulevan tai julkiseksi omalla nimellään. Haastateltavia kuvataan tässä tutkielmassa nimillä urheilija 1, urheilija 2 ja urheilija 3.

Kvalitatiivisia menetelmiä käytettäessä on tärkeää muistaa, että esimerkiksi haastatteluilla saadaan syvällistä, mutta melko huonosti yleistettävää tietoa. Kvalitatiivisella tutkimuksella voidaan saada selityksiä ja luokitteluja joillekin ilmiöille, joiden perusteella voidaan luoda vastausvaihtoehtoja, joita käyttää laajassa lomaketutkimuksessa. Tällä kahden menetelmän yhdistelmällä aineistolle saataisiin parempi yleistettävyyden. Aina ei kuitenkaan ole tarvetta yleistää tutkimustuloksia koko perusjoukkoon. Tutkimuksessa voidaan hakea selitystä tietystä ilmiöstä ja siihen liittyvistä piirteistä, jotka liittyvät olennaisesti tutkimuskysymyksiin. (Alasuutari 1999, 231-241.) Näin tehdään myös tässä kandidaatintutkielmassa yleisurheilijoiden ja politiikan suhdetta tutkittaessa. Kolmen haastateltavan aineisto on yleistettävyyden kannalta hyvin pieni, joten tutkielmassa ei tehdä koko urheilijajoukkoa koskevia yleistyksiä, vaan tutkitaan ilmiötä ja sen luonnetta, ja raportoidaan aineistosta esille saadut havainnot. Haastatteluvastauksia tarkasteltaessa onkin tärkeää huomioida, että on olemassa niin poliittisesti aktiivisempia kuin passiivisempiakin urheilijoita. Kolmas valintakriteeri määritteli, että haastatteluun valitut urheilijat ovat ottaneet yhteiskunnallisiin asioihin kantaa ja näin ollen haastateltavat edustavat yhteiskunnallisesti aktiivisempaa urheilijakantaa. Rajoitus asetettiin sen vuoksi, että haastatteluvastauksista saataisiin kattavia, koska haastateltavia oli vain kolme.

Tuomen ja Sarajärven (2018, 73-74) mukaan haastatteluaineiston suuri koko ei kuitenkaan ole tutkimuksen merkittävin kriteeri, ja laadullisen tutkimuksen opinnäytetöissä aineistot ovatkin useimmiten pieniä. Tässäkään työssä pientä aineistoa käytettäessä voidaan käyttää määrällisestä

tutkimuksesta tutumpaa käsitettä *eliittiotanta*, jonka mukaan haastateltavaksi valitaan ne henkilöt, joilta saadaan parhaiten tietoa tutkimuksen aiheesta. Tämän vuoksi tässä tutkielmassa paras mahdollinen haastateltava on urheilija itse.

3.4. Haastattelun pohjustus

Ennen haastattelua urheilijat saivat lukea seuraavan tekstin, mutta se ei ollut pakollista.

”Seuraavan pohjustuksen on tarkoitus valmistaa haastateltavaa haastattelun teemoihin ja auttaa ymmärtämään haastattelun pohjana olevat käsitteet. Pohjustuksen tarkoituksena ei ole ohjata haastateltavan ajatuksia. Haastattelun tarkoituksena on kuulla haastateltavalta hänen omia kokemuksiaan ja rehellisiä mielipiteitään kysymyksistä juuri sellaisessa muodossa, kuin haastateltava haluaa ne kertoa.

Tämä haastattelu käsittelee urheilun ja politiikan suhdetta urheilijan yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen tai poliittinen osallistuminen ovat käsitteitä, jotka kattavat laajan joukon eri vaikuttamistapoja. Nuorisobarometrin (Myllyniemi 2013, 19, 25) mukaan pyrkimys vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin on yhteiskunnallista vaikuttamista, joka joko voidaan kokea tai olla kokematta poliittiseksi toiminnaksi. Perinteisiä poliittisen osallistumisen keinoja ovat esimerkiksi vaaleissa äänestäminen ja poliittiseen puolueeseen kuuluminen. Uusia, epävirallisia osallistumisen keinoja ovat esimerkiksi poliittisten arvojen toteuttaminen omassa elämässään kulutusvalintojen ja boikottien muodossa, sekä sosiaalisessa mediassa vaikuttaminen. Myös jonkin asian puolesta puhuminen tai palautteen antaminen luetaan vaikuttamiskeinoiksi. Poliittinen ja yhteiskunnallinen ovat siis toisiaan hyvin lähellä olevia termejä. Se, millaiseksi kukin yksilö kokee näiden termien merkityksen, on yksilön oman tulkinnan varassa.

Haastattelun kysymyksissä tulevat esiin erilaiset arvot. Näitä arvoja ovat esimerkiksi suomalaisia puolueita jaottelevat jakolinjat. Sosioekonominen ulottuvuus jakaa ihmisiä taloudellisissa kysymyksissä vasemmisto-oikeisto jaottelulla. Sosiokulttuurinen ulottuvuus taas jakaa puolueita ja ihmisiä esimerkiksi yksilönvapauksiin, demokratiaan, maahanmuuttoon ja ympäristönsuojeluun suhtautumisen perusteella. (Kestilä-Kekkonen teoksessa Forsberg & Raunio 2014, 67.) Kolmea suurinta suomalaista puoluetta ohjaavat esimerkiksi seuraavat arvot: Sosialidemokraatteja ohjaavia arvoja ovat vapaus, tasa-arvo ja solidaarisuus, jotka mahdollistavat jokaiselle turvallisen ympäristön, jossa elää oman näköistä elämäänsä, yhteiskunnallisesta asemasta tai varallisuudesta

riippumatta (Sdp n.d.). Perussuomalaiset korostavat, että Suomen valtion tehtävä on huolehtia ensisijaisesti suomalaisista, ja avun täytyy kohdistua ensisijaisesti sitä tarvitseville, kuten vähäosaisille, lapsiperheille ja vanhuksille, jotta suomalaiset saavat elää rauhallisessa yhteiskunnassa (Perussuomalaisten Eduskuntavaaliohjelma 2019, 1-4). Kokoomus painottaa arvoissaan yksilön vapautta sekä vastuuta, uskoo yksilön mahdollisuuteen menestyä omalla ahkeruudellaan ja korostaa myös ympäristön turvaamista (Kokoomus n.d.).”

4. AINEISTON ANALYYSI

4.1. Yhteiskunnallinen ja poliittinen osana urheilijan elämää

Monet haastattelukysymykset sisälsivät sanan ”yhteiskunnallinen” tai ”poliittinen”. Käytin näitä termejä rinnakkain, eli tarkoitin niillä pitkälti samoja asioita politiikan yksinkertaisen määritelmän mukaan, jossa poliittinen toiminta on yhteisten asioiden hoitamista. Myös Kotimaisten kielten keskuksen (n.d.) käyttämässä kielitoimiston sanakirjan määrittelyssä termi ”yhteiskunnallinen” löytyy sanan *politiikka* määrittelystä: ”politiikalla tarkoitetaan toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan valtiollisiin tai valtioiden välisiin, yhteiskunnallisiin asioihin ja hoitamaan niitä”.

Haastateltavat kokivat sanat *poliittinen* ja *yhteiskunnallinen* pääosin hieman toisistaan poikkeavina, mutta termien koettiin myös liittyvän samoihin asioihin ja teemoihin. *Yhteiskunnallinen* nähtiin ihmisen elämässä politiikkaa enemmän läsnä olevana asiana, johon liittyy yksilön toiminta, ja asioiden eteenpäin viemistä ohjaa enemmän yksilön kokemukset ja tunteet, kuin suunnitelmallisuus ja tarkasti mietityt poliittiset arvot. Poliittisen ja yhteiskunnallisen eroa vastauksissa korostivat myös näkemys siitä, että yhteiskunnalliset asiat koskettavat kaikkia ihmisiä valtakunnallisesti, kun taas poliittiset asiat vain tiettyjä ryhmiä. Poliittisen haastateltavat kokivat kaukaisempana asiana kuin yhteiskunnallisen. Molempia termejä yhdistävänä teemana nähtiin kuitenkin vaikuttaminen. Poliitiikkaan yhdistettiin esimerkiksi eduskunta, päättäjät, puolueet, arvot ja aatteet. Poliittinen koettiin siis suunnitelmallisempana ja järjestäytyneempänä toimintana kuin yhteiskunnallinen. Kaikki haastateltavat kokivat yhteiskunnallisen ja poliittisen määrittelyn jossain määrin haastavaksi. Urheilija 3 totesi, että koska käsitteet menevät osittain päällekkäin, eikä aiheesta ole syvällistä tietoa, on niille haastavaa määritellä tarkkaa eroa.

Urheilijoiden näkemykset poliittisen käsitteestä viittaavat vahvasti politiikan perinteiseen määritelmään, johon liittyy etenkin vaali- ja puolueosallistuminen, sekä vaikuttaminen valtaapitäviin henkilöihin. Yhteiskunnallista toimintaa määriteltessä esiin nousivat aktiivisen kansalaisuuden ominaisuudet, jotka viittaavat enemmän uusiin poliittisen osallistumisen keinoihin. Perinteisten osallistumiskeinojen lisäksi aktiiviseen kansalaisuuteen kuuluvat esimerkiksi käyttäytymismallit, asenteet ja toimet, joilla pyritään aktiiviseen yhteisön jäsenyyteen. Englanniksi tällainen toiminta tunnetaan nimellä *civic engagement*. (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 5; Raiskila & Wiberg 2017, 31.)

Haastateltavat urheilijat kertoivat, että uutisissa näkyvät poliittiset ja yhteiskunnalliset aiheet vaikuttavat heidän omaan elämäänsä ja valintoihinsa jonkin verran. On kuitenkin hankala sanoa, onko vaikutus tiedostettua vai ei. Vallitsevien uutisotsikoiden aiheet herättävät ajatuksia ja saavat urheilijat miettimään omia valintojaan, mutta pelkän keskustelun vaikutus konkreettiseen toimintaan ja valintoihin on pieni. Uutisista ja politiikasta seuraava konkretia toteutuu urheilijoiden elämässä selkeämmin vasta sitten, kun keskustelunaiheet siirtyvät käytännön tasolle, eli niistä tehdään virallisia päätöksiä, kuten säädetään lakeja. Myös sosiaalisessa mediassa näkyvät keskustelunaiheet voivat herättää ajatuksia urheilijoissa, mutta uutisissa näkyvällä ns. virallisella keskustelulla on enemmän vaikutusta urheilijoihin ja heidän valintoihinsa.

4.2. Urheilijälähtöisten arvokilpailuboikottien mahdollisuus nykymaailmassa

4.2.1. Esimerkki yksittäisen urheilijan boikotista

Urheilijälähtöiset kilpailuboikotit eivät ole kovin yleisiä, ja siksi viime vuonna jalkapalloilija Riku Riskin päätös jättää Qatarissa järjestettävä harjoitusleiri eettisistä syistä väliin nousi isosti uutisotsikoihin. Helsingin Sanomien (2019) mukaan taustalla olivat Qatarin epäinhimilliset työolot vuoden 2022 jalkapallon MM-kilpailuja rakentaville työntekijöille, jotka tulevat pääosin ulkomailta. Työaika- ja palkka on olematonta. Arvioiden mukaan MM-kilpailuiden työmailla on kuollut jopa tuhansia ihmisiä huonojen työolojen vuoksi. Entinen kulttuuri – ja urheiluministeri Paavo Arhinmäki (2019) kommentoi Riskin päätöstä Twitterissä seuraavasti:

Respect @RikuRiski

*Suomen ja muiden Pohjoismaiden jalkapalloliittojen päätös
pelata talvihöntsiä Qatarissa oli kaikkea muuta kuin fair play!
Rohkeita pelaajia tarvitaan haastamaan urheilujohtajien päätöksiä,
vaikka sitä ei voi pelaajilta vaatia. – Paavo Arhinmäki 2019*

Kukaan kolmesta haastatellusta urheilijasta ei ollut boikotoinut urheilukilpailua yhteiskunnallisen epäkohdan vuoksi. Kaikki urheilijat kokivat sen kuitenkin mahdolliseksi, mutta boikottiin lähteminen etenkin aloitteen tekijänä koettiin hankalaksi. Kynnystä madaltaisi, jos suuri joukko muita urheilijoita jäisi pois kilpailusta eettisistä tai poliittista syistä, tai suositus kilpailuiden väliin jättämiseen tulisi korkeammalta taholta, kuten lajiliitolta. Haastattelemi urheilijat siis kokevat, että eivät olisi ensimmäisenä urheilijana tekemässä näin suurta päätöstä. Päätös kilpailun väliin jättämisestä vaatisi jonkinlaista ulkoa tulevaa ryhmäpainetta, jonka alaisena henkilö antaisi ympärillä olevien ihmisten vaikuttaa omiin valintoihinsa ja käytökseensä. Kaikki urheilijat korostivat urheilun olevan heidän ammattinsa, ja usein tavoitteena on vain yksi tietty kilpailupäivä, jonka vuoksi nähdään vuoden ympäri valtavasti vaivaa. Urheilija 3 oli harkinnut arvokilpailuihin osallistumista myös eettiseltä kannalta, kun taas urheilija 1 ei. Urheilija 2 ei ollut kilpailukunnossa Rion olympialaisten aikaan ja kertoo olevansa sen osalta helpottunut, ettei hänen edes täytynyt miettiä osallistumista, koska olisi kokenut eettisen pohdinnan vaikeuttavan päätöstä. Myös urheilija 3 koki Kiinan MM-hallien kohdalla samanlaisia ajatuksia.

Onneks kisat peruttiin niin ei tarvinnu sitä miettiä sen enempää. – Urheilija 3

4.2.2. Ihmisoikeudet ja turvallisuusuhat mietityttävät urheilijoita

Haastatteluissa pohdintaa herättäneinä esimerkkeinä nousivat esiin Dohan 2019 MM-kilpailut, Rio De Janeiron 2016 olympialaiset sekä vuoden 2020 peruuntuneet Kiinan MM-hallit. Nämä kilpailut herättivät eniten tunteita urheilijoissa. Pohdintaa aiheuttivat etenkin halpatyövoiman käyttö ja se, että urheilijoille mahdollistetaan hienot oltavat ja kaikki näyttää päälle päin upealta, mutta kulissien takana työntekijät kärsivät työskennellessään yötä päivää pienellä palkalla. Urheilija 2 ei kilpaillut itse Rio De Janeiron vuoden 2016 olympialaisissa, mutta oli keskustellut kilpailuihin osallistumisen eettisyydestä muiden urheilijoiden kanssa. Muut urheilijat olivat kertoneet, että

lähtö Rioon mietitytti ja paikan päällä olo tuntui ”ilkeältä”, kun urheilijat tiedostivat taustalla myllänneet ihmisoikeusongelmat.

Lähes kaikki urheilijoiden mainitsemat huolenaiheet liittyivät ihmisoikeuksien laiminlyöntiin. YK:n vuoden 1948 yleismaailmallisen ihmisoikeusjulistuksen mukaan jokaisella ihmisellä tulisi olla uskonnon-, mielipiteen- ja sananvapaus (Ihmisoikeusliitto n.d.). Jokaista ihmistä tulisi myös koskettaa työntekijöiden oikeudet, sekä yksilön oikeus osallistua julkiseen toimintaan ja poliittiseen päätöksentekoon. Työntekijöiden oikeuksilla tarkoitetaan esimerkiksi oikeudenmukaisia työoloja ja -ehtoja sekä kohtuullista ja riittävää palkkaa. Etenkin nämä asiat mietityttivät haastateltuja urheilijoita arvokilpailuiden järjestämisessä. Haastattelussa urheilija 2 toi esiin myös sen, että arvokilpailuiden kustannukset ovat karanneet käsistä ja enää harvalla valtiolla on varaa järjestää niitä. Köyhemmät valtiot eivät siis edes mahdu mukaan järjestäjäehdokkaista valittaessa. Vaikka järjestäjäehdokkaalla olisi monia hyviä ominaisuuksia kilpailun järjestäjäksi, jäävät nämä ominaisuudet usein rahan varjoon. Kun kilpailuiden näyttävyyteen menee paljon rahaa, pihistetään silloin joltakin muulta kulujen osa-alueelta, kuten työntekijöiden palkoista, ja ihmisoikeudet kärsivät mahtailun areenaksi nousseen urheilun vuoksi.

Siellä ihmisiä kuolee ja vetää nälkäpalkalla hommaa

et mä pääsen vetään kierroksen rataa ympäri. – Urheilija 2

Muita aiheita, jotka nousivat haastatteluissa esiin ja jotka saivat urheilijat harkitsemaan kilpailuihin lähtemistä, olivat esimerkiksi korruptio järjestelyorganisaatiossa, kilpailuvilppi, kilpailuiden järjestäjämäärän diktatuurinen hallinto ja sotatila. Rehellisyys on urheilukilpailun kulmakivi niin urheilijoiden kuin toimitsijoidenkin puolelta. Jos järjestäjämäärän urheilijoita suosittaisiin kilpailun toimitsijoiden puolesta, ei epäreiluihin kilpailuihin edes haluttaisi lähteä. Urheilukilpailut myös tuovat paljon rahaa järjestäjämäärälle, ja urheilija 3 ei haluaisi tukea taloudellisesti diktatuurijohtoista tai konfliktiin osallistuvaa valtiota. Hän ei koe osallistumisen palvelevan omaa uraansa niin paljoa, että konfliktiin osallistuvaan maahan kannattaisi lähteä kilpailemaan, koska urheilijan turvallisuus voisi olla uhattuna. Hän kuitenkin uskoo, että järjestäjämäärän joutuessa konfliktiin arvokilpailut peruttaisiin urheiluliiton tai muun järjestävän tahon, viimeistään Suomen maajoukkueen johdon toimesta, jotta urheilijoita ei asetettaisi vaaraan. Konflikti urheilukilpailuiden järjestäjämäärässä tai sen osallisuus konfliktiin ei välttämättä suoranaisesti aseta urheilijoita vaaraan. Se voi kuitenkin asettaa urheilijoita ja urheilumaailman

toimijoita, kuten toimittajia epämiellyttävään välikäteen politiikan pelinappuloiksi, kuten Moskovan olympialaisten tapauksessa nähtiin.

4.2.3. Median vaikutus päätökseen kilpailuihin lähtemisestä

Haastateltavilta kysyttiin, kokevatko he leimautuvansa negatiivisesti, jos he osallistuvat urheilukilpailuihin, joista nousee keskusteluun yhteiskunnallisia epäkohtia, mutta eivät kommentoi näitä epäkohtia tai "selittele" osallistumistaan julkisuudessa. Yksikään haastatelluista ei kokenut leimaantumisen pelkoa. Koska arvokilpailuihin lähdetään joukkueena, urheilijat 1 ja 2 kokevat joukkueen saavan kansan hyväksynnän helpommin kuin yksittäinen urheilija. Kaikki urheilijat ovat samassa tilanteessa, joten on epätodennäköistä, että esimerkiksi media alkaisi syyllistämään koko joukkuetta vastuuttomuudesta. Urheilija 3:n mukaan riski leimautumiseen on, mutta hän ei pelkää sitä tai anna sen vaikuttaa oman ammattinsa harjoittamiseen.

Keskityn omaan tekemiseen urheilussa ja koitan saada mahdollisimman hyvän tuloksen aikaseks. Riski tohon voi hyvinkin olla et tulee lokaa niskaan, mutta en anna sen vaikuttaa. – Urheilija 3

Medialla kuitenkin on vaikutusvaltaa urheilijoihin. Media ei välttämättä leimaa urheilijoita, mutta se voi antaa niin urheilijoille kuin urheilufaneillekin tärkeää tietoa kilpailumaan epäkohdista. Urheilija 3:n mukaan media pystyy luomaan tietynlaisen kuvan kilpailuiden järjestäjävaltiosta urheilijoille, joka voi vaikuttaa heidän päätöksensä kilpailuihin lähtemisestä. Myös urheilija 1 mainitsi haastattelussa, että jos media olisi uutisoinut paljon kriittisempään sävyyn Qatarin ongelmista ennen Dohan MM-kilpailuita, se olisi saanut hänet harkitsemaan kilpailuihin lähtöä, koska urheilijan julkisuuskuva olisi voinut kärsiä. Monet sponsorit perustuvat urheilijan positiiviseen julkisuuskuvaan ja urheilija 1 olisi kokenut sen olevan uhattuna, jos media olisi ottanut asiakseen Dohan kilpailuiden moralisoinnin ennen kilpailuita.

Urheilija 2 taas ei kokenut etenkään suomalaisen median aiheuttavan paineita, koska haastateltavan mukaan suomalainen media toimii etenkin urheilussa puolueettomasti ja neutraalisti. Taustalla voivat olla esimerkiksi sopimukset median ja lajiliiton välillä, joissa määritellään mihin asioihin median tulee keskittyä minkäkin kilpailun kohdalla. Urheilukilpailuissa median tehtävä on raportoida kilpailuiden kulusta ja tuloksista sekä haastatella urheilijoita urheilusuoritukseen liittyvistä asioista. Urheilija 2:n mukaan urheilijoiden tehtävänä ei ole ainakaan kilpailuiden aikana

kommentoida arvokilpailuiden järjestäjään ongelmia. On kuitenkin mahdollista, että urheilija itse ottaa johonkin epäkohtaan kantaa ennen kilpailuita tai niiden aikana, jonka seurauksena media voi kiinnostua aiheesta ja kysyä lisää.

Hänen mukaansa ongelmien nousu julkisuuteen voidaan kuitenkin nähdä positiivisena asiana, koska jos kilpailuita ei olisi järjestetty kyseisessä maassa, sen yhteiskunnalliset epäkohdatkaan eivät olisi saaneet huomiota. Kun kansainvälinen media kiinnittää asiaan huomiota, voi se johtaa toimiin kohti ongelmien ratkaisua ja näin ollen kohti parempaa hyvinvointia yhteiskunnassa. Ongelmien esiintyminen voi luoda myös painetta tulevaisuuden kilpailujärjestäjille; tulevaisuudessa kilpailuiden järjestäjää etsiessä etuna voi olla hyvinvoinnin huomiointi kilpailuissa rahan sijaan. Median toiminnalla voi siis olla niin positiivisia kuin negatiivisiakin vaikutuksia urheilukilpailuiden yhteydessä.

4.2.4. Muiden urheilijoiden ja päättäjätahojen vaikutus

Mediaa enemmän urheilijoiden omiin päätöksiin vaikuttavat muiden urheilijoiden teot. Jos yksittäinen urheilija kieltäytyy lähtemästä arvokilpailuihin esimerkiksi eettisestä syystä, ei se vaikuttaisi haastateltavien urheilijoiden päätökseen juurikaan.

Puoli joukkueellista sais jäädä ensin pois,

ennen kuin itse jäis. – Urheilija 1

Kaikkien haastateltavien mukaan omaan poisjääntiin vaadittaisiin useiden muiden urheilijoiden aloite. Urheilija 2:n mukaan etenkin kovien kilpailijoiden poisjäänti voisi vaikuttaa oman osallistumisen harkitsemiseen, koska kilpailun tunnelma latistuisi, eivätkä arvokilpailut tuntuisi enää samalta, jos lajin huiput puuttuisivat lähtöviivalta. Kukaan haastateltavista urheilijoista ei olisi kuitenkaan ensimmäisenä tekemässä aloitetta boikottiin. Urheilija 2 kyseenalaisti haastattelussa myös boikotin sopivuuden vaikuttamiskeinona. Urheilija 3:a epäilytti boikotissa se, millaisen viestin urheilijalähtöinen boikotti antaisi esimerkiksi lajiliitolle ja voisiko se vaikuttaa tulevaisuuden kilpailuiden urheilijavalintoihin.

Kaikki urheilijat korostivat muiden urheilijoiden aiheuttaman ryhmäpaineen lisäksi myös urheilun korkeampien tahojen, kuten olympiakomitean, lajiliiton tai joukkueenjohdon vaikutusvaltaa kilpailuihin lähtemiseen liittyvässä päätöksenteossa. Jos korkeampi johto päättäisi, että maasta ei lähetettäisi urheilujoukkuetta kilpailuihin, ei yksittäisellä urheilijalla olisi sananvaltaa. Urheilija 2

korosti, että järjestävä taho voisi kokea painetta muuttaa kilpailujärjestelyiden olosuhteita parempaan päin tai siirtää kilpailuita, jos urheilijat järjestäytyisivät boikotin muodossa vastustamaan arvokilpailuita. Koko systeemiä olisi vaikea muuttaa nopealla aikataululla, koska useissa maissa tasa-arvo-ongelmien taustalla on laki tai uskonto, jonka muuttaminen ei ole helppoa. Etenkin jos kilpailut ovat jo lähellä, kilpailun järjestäjä voi ainakin pyrkiä näyttämään, että kritiikin kohteet on huomioitu ja asioita yritetään parantaa. Urheilija 2:n mukaan toinen vaihtoehto olisi kilpailuiden siirtäminen joko ajallisesti kauemmaksi tai eettisempään järjestäjämaahan. Urheilija 3 uskoo, että kovin räikeissä tapauksissa, kuten konfliktitilanteissa kilpailut peruttaisiin kokonaan. Kuitenkaan aina poliittisia syitä ei huomioida, kuten Moskovassa vuonna 1980, tai yhteiskunnallisten ongelmien annetaan vaikuttaa urheiluun, kuten Dohassa 2019. Korkealta taholta lähtöisin oleva boikotti on selkeä poliittinen viesti, jota kaikki maat eivät halua kovin kevyin perustein antaa esimerkiksi rajanaapurilleen.

4.3. Yleisurheilijoiden muu vaikuttaminen poliittisen osallistumisen keinoin

4.3.1. Urheilijoiden kannanottojen aiheet

Kaikki haastateltavat urheilijat olivat käyttäneet yhteiskunnallista ääntään sosiaalisessa mediassa. Suoraan urheiluun liittyviä aiheita, joihin urheilijat ovat ottaneet kantaa tai nostaneet esiin, olivat esimerkiksi urheilijoiden kokemat ulkonäköpaineet, mielenterveysongelmat, seksuaalinen häirintä urheilussa, joukkuevalinnat ja dopingin käyttö. Urheilijat olivat ottaneet kantaa myös taloudellisiin haasteisiin, kuten vähävaraisten lapsiperheiden harrastusmahdollisuuksiin, sekä naisten asemaan ja palkkaukseen yleisurheilussa. Aiheita urheilun ulkopuolelta olivat esimerkiksi koululiikunta ja sen opettaminen Suomessa, ruokahävikki, lihansyönti, kestävä elämäntapa ja pikamuodin ongelmat, sekä pelikoneet ja ongelmapelaaminen.

Urheilija 2 kertoi jakaneensa tai kommentoineensa myös ilmastoasioihin liittyviä postauksia sosiaalisessa mediassa. Urheilija kertoi kuitenkin kokeneensa asiaan kannan ottamisen ristiriitaisena oman toimintansa kanssa, koska yleisurheilijan omassa elämässä matkustelu on suuressa roolissa esimerkiksi harjoitusleirien ja arvokilpailuiden vuoksi. Myös pikamuoti ja kestävä elämäntapa olivat aiheita, joita urheilija 2 oli etenkin urheilijakollegoidensa kanssa pohtinut. Urheilijalla on ollut tunnettu vaatejätti sponsorina aiemmin, mutta ei tällä hetkellä. Hänen aiempi sponsorinsa on joutunut kohujen keskelle etenkin kärkkäiden mainoskampanjoidensa ja

lausuntojensa vuoksi. Vaatejätin tuotannossa on myös todettu etenkin työntekijöiden palkkaan liittyviä ihmisoikeusongelmia. Urheilija totesi harkitsevansa tulevaisuudessa tarkemmin, millaisen vaatesponsorin kanssa haluaa tehdä sopimuksen, koska ei halua edustaa tai saada taloudellista hyötyä sellaiselta yritykseltä, joka polkee ihmisoikeuksia. Urheilija korostaa, että sponsoreita hankittaessa jokaiseen ehdotukseen ei tarvitse vastata ”kyllä”. Hänen mukaansa tärkeämpää on, että yritys edustaa urheilijaa ja urheilija haluaa edustaa yritystä, joka toimii kestävästi ja sopii urheilijan omaan arvomaailmaan. Uransa alussa olevilla urheilijoilla valinta voi olla vaikea, jos sponsoriehdokkaita on vain yksi ja taloudellista tukea tarvitaan, mutta yrityksen toiminta sotii urheilijan arvomaailmaa vastaan.

Urheilija 1 kertoi puhuneensa sosiaalisessa mediassa vähävaraisten lapsiperheiden auttamisen puolesta, ja myös tehneen konkreettisia toimia asian eteen hyvällä menestyksellä. Hän haluaisi mahdollisesti tulevaisuudessa jatkaa työtään aiheen parissa, ja jopa perustaa oman hyväntekeväisyysjärjestön asian vuoksi. Urheilija 2 koki naisurheilijoiden palkkauksen aiheena, jota tulisi nostaa yhteiskunnalliseen keskusteluun. Usein urheilussa naisille maksettavat palkintorahat ovat pienempiä kuin miehille maksettavat. Tasa-arvovaltuutetun mukaan sukupuolten välinen tasa-arvo on edelleen haaste urheilussa. Niin tyttöjen ja poikien, kuin myös naisten ja miesten urheilua tulisi tukea samalla tavalla, eli kaikilla tulisi olla tasavertainen mahdollisuus harrastaa, saada osaavaa ohjausta ja valmennusta, kilpailla sekä saada yhtäläiset palkinnot kilpailumenestyksestä. (Olympiakomitea n.d.)

Tasa-arvovaltuutetun mukaan suorituksen arvoa ja palkintoa ei tulisi määrittää urheilijan sukupuolen perusteella. Tasa-arvovaltuutettu on kommentoinut vuonna 2014 naisurheilun näkyvyyttä Yleisradion kanavilla. Miesten urheilua näytetään enemmän televisiossa, ja ero korostuu etenkin joukkuelajeissa. Naiset saavat ruutuaikaa lähinnä arvokilpailuiden lähetyksissä. Miesten urheilua pidetään kiinnostavampana, koska miesten tulokset etenkin yksilölajeissa ovat kovempia kuin naisten. Tasa-arvovaltuutettu muistuttaa kuitenkin, että miesurheilun suurempi kiinnostus johtuu naisten ja miesten tuloksien keskinäisestä vertailusta, mitä ei tulisi tehdä. Naisten urheilun ruutuaikaa lisäämällä naisurheilulle saataisiin lisää katsojia ja mahdollisesti myös harrastajia. (Olympiakomitea n.d.) Ongelma on siis tiedostettu jo vuosia sitten, mutta edelleen urheilija 2 kokee naisurheilijoiden palkkaukseen ja arvostukseen liittyvän ongelmia.

4.3.2. Onko vaikuttaminen urheilijalle velvoite?

Kukaan kolmesta urheilijasta ei kokenut velvoitteekseen käyttää ääntään vaikuttaakseen yhteisiin asioihin. Kaikki urheilijat kuitenkin kokevat urheilun tuoman julkisuuden auttavan heitä saamaan äänensä kuuluviin, ja julkisuus myös madaltaa kynnystä ottaa kantaa ongelmiin. Urheilija 1 kokee saavuttaneensa aseman, missä häntä kuunnellaan ja hänen mielipidettään arvostetaan. Urheilija kokee, että ilman tätä arvostettua asemaa hänen olisi vaikeampi ottaa kantaa yhteiskunnallisiin asioihin. Urheilija 1:n mukaan se, että ei olisi julkisuuden henkilö, ei saisi estää tekemästä itselle mielekkäitä asioita. Urheilija kuitenkin itse kokee olevansa luonteeltaan sellainen, että hän ei "tavallisena tallaajana" herättäisi tarkoituksellisesti yhteiskunnallista keskustelua samalla tavalla kuin tunnetun urheilijan asemassa. Urheilija 1 kertoo tunnistaneensa urheilijakollegansa kanssa heidän etuoikeutetun asemansa urheilijana, johon kuuluvat laaja seuraajajoukko ja julkinen näkyvyys, ja jota he pyrkivät tarkoituksellisesti hyödyntämään käyttämällä ääntään. Urheilija 3 taas kokisi osallistuvansa yhteiskunnalliseen keskusteluun samalla tavalla kuin nytkin, vaikka ei olisikaan urheilija. Hän on kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista ja etenkin tasa-arvo on asia, jonka edistämisen hän kokee itselleen tärkeäksi.

Myös urheilija 2 on tunnistanut urheilijan etuoikeutetun aseman keskustelun herättäjänä. Urheilijalla on hyvä mahdollisuus puuttua etenkin urheilumaailman epäkohtiin, mutta miksei myös asioihin urheilun ulkopuolella. Hän kuitenkin korostaa urheilijan vastuuta asemansa hyödyntämisessä. Urheilijan tulisi miettiä, mitä päästää suustaan, koska urheilijat toimivat usein myös nuorille esikuvan asemassa. Esimerkiksi nuoret seuraajat voivat pitää urheilijan sanomisia tai käyttäytymistä täytenä totena tai ainoana oikeana toimintamallina, vaikka kyse voi olla hyvin yksilöllisistä asioista. Myös media tai seuraajajoukko voi tarttua urheilijoiden sanomisiin ja aiheuttaa niin sanotun mediamyrskyn, jonka seuraukset voivat haitata urheilijan uraa. Urheilija 1 kertoi kokevansa sosiaalisen median turvalliseksi tilaksi aloittaa keskustelu. Kun asian on kirjoittanut itse sosiaaliseen mediaan, se tulee ymmärretyksi juuri niin kuin urheilija on sen tarkoittanut, eikä välissä ole median edustajaa, joka voisi vääristellä sanomisia. Urheilija 1 kertoo kuitenkin kommentoineensa sosiaalisessa mediassa esiin nostamia asioita myöhemmin mediankin haastatteluissa, kun on varmistunut siitä, että asia on oikein ymmärretty ja aiheesta ei ole tehty klikkiotsikoita.

4.3.3. Vaikuttamista omasta tahdostaan vai ryhmäpaineesta?

Yhdenkään haastatellun kohdalla asioiden nostaminen keskustelunaiheeksi ei ollut kovin suunniteltua, vaan urheilijat kokevat toimivansa sosiaalisessa mediassa hetken mielihoiteen perusteella, ja alkusysäyksen kannanottoihin saattavat antaa esimerkiksi muut asian esiin nostaneet urheilijat. Urheilija 1 kertoi kuitenkin vähävaraisten lapsiperheiden auttamishankkeen olevan suunnitelmallista ja pitkäjänteistä työtä, jota hän aikoo jatkaa myös tulevaisuudessa. Muut aiheet urheilijoiden kohdalla eivät olleet suunnitelmallisesti esiin nostettuja, eikä heillä ollut tiedossa seuraavia aiheita, joita nostaa keskusteluun.

Kukaan haastatelluista urheilijoista ei kertonut kokevansa erityistä ryhmäpainetta yhteiskunnallisiin kannanottoihin muiden urheilijoiden taholta. Urheilijat korostivat ottavansa kantaa sellaisiin asioihin, jotka kokevat itselleen tärkeiksi ja jotka koskettavat omaa elämää. He eivät siis ota kantaa vain siksi, koska muutkin tekevät niin. Kuitenkin esimerkiksi aremmista aiheista, kuten urheilijan syömishäiriöstä puhuttaessa muiden urheilijoiden aloite aiheen käsittelyyn voi madaltaa kynnyksiä käsitellä aihetta itsekin. Urheilija 2 korostaa tällaisissa tilanteissa sitä, että haluaa mennä kommentoimaan tai jakamaan toisen ihmisen postausta siksi, koska tietää ryhmässä olevan enemmän voimaa ja näkyvyyttä kuin yksilöllä. Hän myös kokee urheilun keskustelukulttuurin muuttuneen viime aikoina avoimempaan suuntaan, koska urheilijat ovat rehellisesti kertoneet ongelmistaan julkisuuteen.

Yhä useampi urheilija on viime aikoina ollut avoimempi ongelmista ja se on mun mielestä tosi kiva. Se tavallaan helpottaa sitä keskustelua et tule sellainen avoimempi keskustelukulttuuri. – Urheilija 2

4.4. Urheilun ja politiikan suhde urheilijan elämässä

Kaikki urheilijat olivat keskustelleet muiden urheilijoiden kanssa urheilun ja politiikan suhteesta jollakin tasolla. Urheilija 1 on keskustellut paljon urheilijoiden saamista tuista muiden urheilijoiden kanssa. Urheilijoita kiinnostavat etenkin perusteet, joilla päätökset kunkin urheilijan saamista tuista tehdään. Urheilijoiden keskuudessa apurahojen saamiseen voi liittyä tyytymättömyyttä, jos urheilija ei saakaan odottamaansa summaa, koska kyseessä on monen urheilijan ainoa tulonlähde. Urheilija 1 kertoi tyytymättömyyden apurahoihin olevan keskustelunaihe, josta urheilijat saattavat olla eri mieltä ja joka päättyy usein myös mediakeskusteluun urheilijan toimesta. Opetus- ja

kulttuuriministeriön (2020) mukaan vuonna 2020 kesälajien urheilijoille, joihin myös yleisurheilijat lukeutuvat, jaettiin 1,4 miljoonaa euroa verovapaata urheilija-apurahaa. Hakijoita oli 400, joista 162 urheilijaa sai avustuksen. Apurahan tarkoituksena on mahdollistaa urheilijalle riittävän laadukas valmentautuminen, joka mahdollistaa arvokilpailumenestyksen. Jaettavat apurahat olivat suuruudeltaan joko 20 000, 10 000 tai 6000 euroa. Suurimman apurahasumman sai vain 20 urheilijaa, joista lähes puolet, 9 urheilijaa, olivat yleisurheilijoita.

Urheilija 1 kertoi keskustelleensa kollegoidensa kanssa jonkin verran urheiluun liittyvistä asioista ja päätöksenteosta, mutta ei varsinaisesti urheilun ja politiikan suhteesta ja suhteen nykytilasta. Hänen mukaansa keskustelunaiheiden poliittisuutta on vaikeaa määritellä, ja urheilija 1 kertoikin aiheiden olevan urheilijoiden elämää koskettavia aiheita, mutta ei ollut varma niiden poliittisuudesta. Myös urheilija 3 kokee keskustelun poliittisuuden tunnistamisen haastavaksi. Hän kuitenkin uskoo, että jos aiheeseen kiinnittäisi huomiota tarkemmin, poliittisuuden voisi huomata. Urheilun ja politiikan suhteesta kysyttäessä urheilija 3:lle negatiivisena asiana mieleen nousi päätöksenteossa suurten ja rikkaiden maiden suosiminen ja urheilun päätöksenteon sisällä esiintyvä korruptio. Hän kokee, että urheilupäätäjät ovat epäoikeudenmukaisilla päätöksillään "vetäneet nenästä" urheilijoita sekä muita urheilutoimijoita. Tällä tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi urheilijat asetetaan vaikean arvovalinnan eteen, jos kilpailut järjestetään ihmisoikeuksia rikkovissa maissa. Etenkin nämä aiheet nousevat urheilijoiden väliseen keskusteluun säännöllisin väliajoin.

Mä en oo kauheen kärryillä politiikasta. – Urheilija 1

Urheilija 2 kokee, että urheilua ja politiikkaa ei voi erottaa toisistaan. Hän on kuullut niin urheilijaa politisoivia kuin epäpolitisoiiviaakin kommentteja. Joidenkin ihmisten mielestä urheilijan tulisi vain keskittyä urheiluun ja pysyttäytyä poliittisesti neutraalina. Toiset ihmiset taas kosiskelevat urheilijoita politiikkaan mukaan heti, jos urheilija ottaa vähänkin kantaa yhteiskunnallisiin ongelmiin. Urheilija 2 itse kokee, että urheilijan ei tarvitse ottaa politiikkaan kantaa, jos ei halua. Vaikka hän itse on ottanut sosiaalisessa mediassa ja haastatteluissa kantaa yhteiskunnallisiin asioihin, urheilija pyrkii olemaan kallistumatta kannanotoissaan mihinkään poliittiseen suuntaan. Kuitenkin viime vuosina laajentuneen politiikkakäsityksen ja yhä useampien asioiden politisoitumisen myötä neutraalina pysyminen voi olla haastavaa. Urheilija 2 kertoo keskustelleensa asiasta myös muiden urheilijoiden kanssa, jotka yrittävät tarkoituksellisesti pitäytyä sanomisissaan neutraalina ja pysyä erossa puoluepolitiikasta. Urheilija 2:n mukaan jopa tuntemattomat ihmiset ovat tulleet kysymään hänen puoluekantaansa ja häntä on jopa kosiskeltu

puoluepolitiikkaan. Kosiskeluiden syyksi urheilija epäilee sitä, että julkisuudessa olevan henkilön valmis kannattajajoukko voisi tuoda hyötyä puolueelle suuren äänisaaliin muodossa.

Yksi keskeinen kysymys urheilijoiden vaikuttamisen tutkimisessa on se, miten poliittisena urheilijat kokevat oman toimintansa. Nuorisobarometrin tutkimuksen mukaan kolmasosa poliittiseen toimintaan osallistuneista henkilöistä ei miellä omaa toimintaansa poliittiseksi (Pekkarinen & Myllyniemi 2018, 29). Mediassa näkyvyyttä saavat urheilijat voivat ajatella samoin; media kysyy ja urheilijat vastaavat. Urheilijat eivät välttämättä pohdi asiaa sen syvällisemmin eivätkä tunnista asioiden poliittisuutta, koska kilpailun aikana keskittyminen kohdistetaan urheilusuoritukseen. Urheilijoilla on median kautta ainutlaatuinen mahdollisuus nostaa asioita yhteiskunnalliseen keskusteluun. On kuitenkin mahdotonta sanoa, kuinka moni nykyinen maajoukkueurheilija tekee tätä tietoisesti, koska urheilijat eivät välttämättä tunnista toimintansa poliittisuutta itsekään. Pekkarisen ja Myllyniemen (2018, 29) mukaan ”Keskusteleminen – käytetyt käsitteet, havaitut erimielisyydet, käydyt kiistat, asioiden saama julkisuus –vaikuttavat ajatustapoihin ja sitä kautta myös toimintamalleihin. Esimerkiksi deliberatiivisen demokratian teoriassa keskustelua pidetään nimenomaan poliittisena toimintana, jossa puntaroidaan ja harkitaan yhteisen todellisuuden luonnetta ja siellä toimimista. Tällöin korostetaan yhteisön näkemyksen muodostamisen tärkeyttä ja kantojen muokkaamista argumenttien ja vasta-argumenttien kautta.”

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1. Tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Tutkimuskysymyksissäni kuljettiin spesifistä politiikan vaikutuksesta urheilijan elämässä kohti yleisempää ja laajempaa vaikutusta. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni käsitteli sitä, onko arvokilpailuboikoteissa tapahtunut muutos valtiolähtöisyydestä kohti yksilölähtöisyyttä. Historian viimeisin suuri olympiaboikotti on tapahtunut vuonna 1988 Soulin kilpailuissa. Sitä aiemmin merkittäviä boikotteja on ollut vuonna 1956 Melbournessa, 1964 Tokiossa, 1976 Montrealissa, 1980 Moskovassa sekä 1984 Los Angelesissa. Boikotin syitä olivat kolmissa olympialaisissa Etelä-Afrikan rotusorto sekä kaksissa olympialaisissa Neuvostoliiton osuus konflikteihin. (Yle Areena 2008a.)

Viimeisin valtiolähtöinen, poliittisista syistä johtunut suuri arvokilpailuboikotti tapahtui vuonna 1988, eli 32 vuotta sitten. Sen perusteella voidaan todeta, että valtiolähtöiset arvokilpailuboikotit ovat vähentyneet radikaalisti, koska olympiaboikottien tilastoa tarkasteltaessa 32 vuotta toiseen suuntaan, välille 1956–1988 mahtuu kuusi olympiaboikottia. Tällä hetkellä näyttää siis siltä, että boikotit ovat hiipumassa, mutta tulevaisuudessa voi kuitenkin syntyä poliittisia konflikteja, joiden välikädeksi urheilukilpailut voivat joutua.

Tutkielmassa haastatellut urheilijat suhtautuvat urheilijälähtöisiin arvokilpailuboikotteihin mahdollisena, mutta melko epätodennäköisenä vaihtoehtona. Haastatellut urheilijat kokevat, että eivät olisi ensimmäisenä urheilijana kieltäytymässä kilpailuista, vaan boikottiin lähteminen vaatisi ryhmäpainetta useammilta urheilijoilta, sekä painavaa syytä, kuten ihmisoikeusloukkausta. Suurin painoarvo urheilijan päätökseen vaikuttajana olisi virallisilla ylemmillä tahoilla, kuten joukkueenjohdolla tai urheiluliitolla. Median roolia urheilijat eivät koe kovin merkittävänä, mutta urheilija 1 korosti, että medially on etenkin ennen kilpailuja valtaa luoda tietynlaista kuvaa kilpailumaasta. Urheilija 2 taas luotti suomalaisen median neutraaliuteen ja kykyyn keskittyä olennaiseen, eli urheilusuorituksista raportointiin.

Urheilijälähtöisestä boikotista puhuttaessa on kuitenkin tärkeää muistaa, että valtio ja yksilöurheilija eivät edusta yhteiskunnallisen vaikuttajan ääripäitä. Urheilijaan vaikuttavat monet ulkoiset tekijät, eli päätös kannanottoon ei käytännössä ikinä ole puhtaasti urheilijasta itsestään lähtevä. Voidaan kuvitella, että janalle asetettaessa ääripäissä ovat valtio sekä henkilö, joka ei anna minkäänlaista vaikutusvaltaa ulkoisijoille tekijöille. Näin ollen tavallinen urheilija sosiaalisine kontakteineen ja ulkoisesti vaikuttavine tekijöineen sijoittuu johonkin näiden ääripäiden välille (kuvio 2). Urheilijat siis voivat yksilöinä osallistua yhteiskunnallisiin kannanottoihin, mutta pohjimmiltaan toiminta on kollektiivista. Myös haastateltujen urheilijoiden mukaan ulkoinen ryhmäpaine kannustaa vaikuttamaan yhteiskunnallisesti.

Kuvio 2.

Toinen tutkimuskysymys koski politiikan ja poliittisuuden vaikutusta suomalaisten yleisurheilijoiden käyttäytymiseen ja valintoihin. Kaikki urheilijat kokivat *yhteiskunnallisen* olevan terminä suurempi osa omaa elämäänsä, kuin *poliittisen*. Poliittinen koettiin yksilölle kaukaisena asiana, johon liitettiin esimerkiksi eduskunta ja puolueet. Yhteiskunnalliseksi taas koettiin kaikkia ihmisiä koskettavat yhteiset asiat, jotka vaikuttavat kaikkien kansalaisten arkeen, ja joihin voi helpommin vaikuttaa omalla arjen toiminnallaan. Urheilijat kokivat, että uutisissa näkyvät poliittiset ja yhteiskunnalliset ajankohtaiset aiheet voivat vaikuttaa heidän toimintaansa ja valintoihinsa, mutta yksilö ei aina välttämättä tiedosta vaikutusta. Kun asiat siirtyvät virallisemmalle tasolle, esimerkiksi lainsäädännön muutoksen muodossa, koetaan asia vasta silloin merkittäväksi. Poliitiikka voi kuitenkin yrittää tunkeutua urheilijan elämään ulkopuolisten henkilöiden taholta, jotka näkevät urheilijassa potentiaalia poliittisena vaikuttajana ja kosiskelevat häntä mukaan esimerkiksi kunnallispolitiikkaan, kuten urheilija 2:lle oli käynyt. Jotkut urheilijat ovat tehneet linjauksen, jonka myötä yrittävät pysyä kannanotoissaan neutraaleina. Poliitiikka voi kuitenkin vaikuttaa urheilijaan, vaikka hän itse yrittäisi tarkoituksenmukaisesti pysyä siitä erossa.

Urheilijat eivät kuitenkaan kokeneet poliittista vaikuttamista velvollisuudekseen, vaikka heillä onkin valmiina seuraajajoukko, ja valmiudet saada äänensä kuulumaan "tavallista kansalaista" paremmin. Kaikki urheilijat kuitenkin tiedostivat etuoikeutetun asemansa arvostettuina julkisuuden henkilöinä ja haluavat myös käyttää ääntänsä hyvän aikaansaamiseksi yhteiskunnassa.

Kolmannen tutkimuskysymyksen aiheena oli se, kuinka tiedostettua politiikan vaikutus urheilijan elämässä on. Jo uutisten roolia urheilijan elämässä tarkasteltaessa tuli esiin, että yhteiskunnallisten puheenaiheiden vaikutus omaan elämään voi olla tiedostamatonta. Poliittikkakäsityksen ja osallistumiskeinojen laajentuessa kuitenkin yhä useampi asia voidaan lukea poliittiseksi. Urheilijoiden toiminta voi heijastaa tiettyjä arvoja, mutta se ei välttämättä ole arvoihin pohjautuvaa, eli toiminta voi vaikuttaa poliittiselta ulkopuolisen silmin, mutta ei urheilijan itsensä. Vaikka urheilijat kokivat keskustelun poliittisuuden tunnistamisen hankalaksi, he osasivat nimetä useita aiheita, joiden kokivat liittyvän politiikkaan. Urheilijoiden esiin nostamissa aiheissa korostuivat etenkin ihmisoikeuksien turvaamiseen ja tasa-arvon edistämiseen tähtäävä toiminta, sekä eettiset kulutusvalinnat.

Kun urheilijoilta kysyttiin, onko politiikka ollut keskustelunaiheena heidän urheilijakollegoidensa kanssa, vastaukset olivat monitahoisia. Oman keskustelun poliittisuuden tunnistaminen koettiin vaikeaksi, mutta urheilijoiden apurahat ja epäkohdat arvokilpailuiden järjestäjävalinnoissa nousivat esiin selkeinä urheilupolitiikkaa koskettavina aiheina. Lopputuloksena voidaan sanoa, että urheilijat eivät tiedosta toimintansa poliittisuutta kovin selkeästi, mutta sen mahdollisuus taustalla vaikuttavana tekijänä tunnistetaan. Syynä voi olla se, että politiikkaa pidetään hieman vieraana asiana, johon ei uskalleta ”sotkeutua”, ja tämän vuoksi omaa toimintaa tai valintoja ei haluta politisoida edes oman pään sisällä.

5.2. Yleisurheilijoiden yhteiskunnallinen vaikuttaminen nyt ja tulevaisuudessa

Tämä tutkielma osoittaa, että haastateltuja suomalaisia yleisurheilijoita kiinnostaa yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja heillä on myös taitoa ja halua käyttää urheilijan asemaa ja julkisuutta hyväksi. Jos urheilijoilla olisi enemmän poliittista tietoa, urheilijat voisivat myös hyödyntää sitä tehokkaammin ja suunnitelmallisemmin. Kuitenkin, haastatelluilla urheilijoilla on tällä hetkellä uran tärkeimmät vuodet käynnissä, ja he haluavat keskittyä pääasiallisesti urheiluun. Aseman hyödyntäminen tarkoituksenmukaisemmin yhteiskunnallisen hyvän vuoksi odottaa mahdollisesti vasta huippu-urheilu-uran loppumisen jälkeen. On kuitenkin tärkeää muistaa luvussa 3.3. käsitelty aineiston edustavuus. Kolmen urheilijan aineistolla ei voida yleistää johtopäätöksiä koko suomalaiseen yleisurheilijajoukkoon. Haastatteluvastauksien perusteella voidaan kuitenkin todeta, että suomalaisella urheilulla ja urheilijoilla on merkittävä yhteiskunnallinen asema, joka tulee kasvamaan entistä merkittävämmäksi tulevaisuudessa uusien osallistumismuotojen ja yksilön vahvistuvien vaikuttamiskeinojen myötä.

Tutkielma onnistui kuvaamaan politiikan ja urheilun suhdetta hyvin, etenkin haastateltavien urheilijoiden kattavien vastausten ja kokemusten myötä. Tutkielma on myös esimerkiksi arvokilpailufoikoteista puhuttaessa todella ajankohtainen, sillä tälläkin hetkellä uutisoidaan tulevaisuuden urheilukilpailuiden eettisyydestä, kuten jääkiekon MM-kilpailuista, joiden järjestysoikeus vedettiin pois Valko-Venäjältä poliittisista syistä (Yle Urheilu 2021). Urheilun eettiset ongelmat on tunnistettu niin urheilijoiden, median kuin järjestöjenkin toimesta, ja niistä kertoo esimerkiksi Ihmisoikeusliiton vuonna 2019 käynnistämä hanke ”Ihmisoikeudet haltuun urheilussa”. Mielenkiintoista onkin nähdä, milloin ongelma huomioidaan konkreettisin toimin kansainvälisen yleisurheiluliiton ja sen päättäjien taholta. Tulevaisuudessa saman aiheen

tutkimiselle löytyy aiheita joko laajemmassa, kuten suuremman yleisurheilijajoukon ajatusten kartoittamisessa, tai kapeammassa, kuten yhden kilpailun tarkasteluun keskittyvässä mittakaavassa.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

Abrams, R. I. (2013) *Playing Tough: The World of Sports and Politics*. Boston: Northeastern University Press

Alasuutari, P. (1999) *Laadullinen tutkimus*. 3. uud. p. Tampere: Vastapaino.

Forsberg, T. & Raunio, T. (2014) *Politiikan muutos*. Tampere: Vastapaino.

Giddens, A. (1991) *Modernity and Self-identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.

Grönfors, M. & Vilkka, H. (2011) *Laadullisen tutkimuksen kenttätömenetelmät*. Hämeenlinna: SoFia-Sosiologi-Filosofiapu Vilkka.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008) *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Kestilä-Kekkonen, E. & Korvela, P-E. (2017) (toim.) *Poliittinen osallistuminen: vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä*. Jyväskylä: SoPhi.

Krüger A. and Murray W. (2003) *The Nazi Olympics: Sport, Politics, and Appeasement in the 1930s*. Urbana: University of Illinois Press (Sport and Society).

Micheletti, M. (2003) *Political virtue and shopping: individuals, consumerism, and collective action*. New York: Palgrave Macmillan.

Myllyniemi, S. (2014) *Vaikuttava osa: nuorisobarometri 2013*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. (2019) *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla: nuorisobarometri 2018*. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto.

Raiskila, M. & Wiberg, M. teoksessa Kestilä-Kekkonen, E. & Korvela, P-E. (2017) (toim.) *Poliittinen osallistuminen: vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä*. Jyväskylä: SoPhi.

Sarantakes, N. E. (2011) *Dropping the torch Jimmy Carter, the Olympic boycott, and the Cold War*. Cambridge: Cambridge University Press.

Stolle, D. & Micheletti, M. (2013) *Political consumerism: global responsibility in action*. Cambridge: Cambridge University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Wagg, S. et al. (2007) *East Plays West: Sport and the Cold War*. Florence: Routledge.

Internetlähteet

Arhinmäki Paavo (@paavoarhinmaki) (8.1.2019). ”Respect @RikuRiski! Suomen ja muiden Pohjoismaiden jalkapalloliittojen päätös pelata talvihöntsiä Qatarissa oli kaikkea muuta kuin fair play! Rohkeita pelaajia tarvitaan haastamaan urheilujohtajien päätöksiä, vaikka sitä ei voi pelaajilta vaatia.” Twitter. Luettu 2.11.2020. Saatavilla:

<https://twitter.com/paavoarhinmaki/status/1082517980234289152>

Helsingin Sanomat (22.7.2020). *Entinen Washington Redskins julkisti väliaikaisen nimen tulevalle kaudelle*. Luettu 12.10.2020, saatavilla: <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000006580249.html>

Helsingin Sanomat (8.1.2019). *Riku Riski kieltäytyi jalkapallon A-maajoukkueen Qatarin matkasta eettisten syiden takia – ”Tämä oli aika selkeä asia”*. Luettu 30.10.2020. Saatavilla:

<https://www.hs.fi/urheilu/art-2000005958244.html>

Ihmisoikeusliiton verkkosivu (14.11.2019). *Ihmisoikeudet haltuun urheilussa*. Luettu 3.11.2020.

Saatavilla: <https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet-haltuun-urheilussa/>

Ihmisoikeusliiton verkkosivu. (N.d.). *YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 1948*. Luettu

3.11.2020. Saatavilla: <https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/>

Influencer Marketing Hub (15.10.2020). *What is an influencer?* Luettu 13.11.2020, saatavilla:

<https://influencermarketinghub.com/what-is-an-influencer/>

Kataja Minna (9.12.2004). *Minna Katajan aliokirjoitus: Poliittinen kuluttaminen on selkeä viesti yrityksille*. Turun Sanomat. Pääkirjoitus. Luettu 10.10.2020, saatavilla:

<https://www.ts.fi/puheenvuorot/1074012150/Minna+Katajan+aliokirjoitus+Poliittinen+kuluttaminen+on+selkeä+viesti+y yrityksille>

Kokoomuksen verkkosivu (N.d.). Luettu 17.10.2020, saatavissa: <https://www.kokoomus.fi/tietoa-kokoomuksesta/arvot-periaateohjelma/>

Kotimaisten kielten keskus (N.d.). Sanojen alkuperästä: Poliitikka. Luettu 2.11.2020. Saatavilla:

https://www.kotus.fi/nyt/kysymyksiä_ja_vastauksia/sanojen_alkuperasta/politiikka

Olympiakomitean verkkosivu (N.d.). *Tasa-arvovaltuutetun näkemyksiä urheilusta, liikunnasta ja tasa-arvosta*. Luettu 6.11.2020. Saatavilla:

<https://www.olympiakomitea.fi/olympiakomitea/vastuullisuus/tasa-arvo/tasa-arvovaltuutetun-liikuntaa-ja-urheilua-koskevia-lausuntoja/>

Olympialaisten verkkosivu (N.d.). *Moscow 1980*. Luettu 8.10.2020, saatavilla:

<https://www.olympic.org/moscow-1980>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. *1,4 miljoonaa euroa apurahoja kesälajien urheilijoille*. 31.1.2020.

Luettu 9.11.2020. Saatavilla: <https://minedu.fi/-/1-4-miljoonaa-euroa-apurahoja-kesalajien-urheilijoille>

Palloliitto 8.1.2019. *Kanerva kunnioittaa Riskin päätöstä, mutta muistuttaa leirin tärkeydestä*. Luettu

2.11.2020. Saatavilla: <https://www.palloliitto.fi/jalkapallouutiset/kanerva-kunnioittaa-riskin-paatosta-mutta-muistuttaa-leirin-tarkeydesta>

Perussuomalaisten Eduskuntavaaliohjelma 2019. Luettu 17.10.2020, saatavilla:

<https://www.perussuomalaiset.fi/wp-content/uploads/2019/02/Eduskuntavaaliohjelma-2019.pdf>

Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*.

Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 19.10.2020. Saatavilla:

<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>.

Sdp:n verkkosivu (N.d.). Luettu 17.10.2020, saatavilla: <https://sdp.fi/fi/tutustu/sosialidemokratia/>

The Race 6.6.2020. *Hamilton: I support Black Lives Matter message not politics*. Luettu 12.11.2020,

saatavilla: <https://the-race.com/formula-1/hamilton-i-support-black-lives-matter-message-not-politics/>

Valtioneuvosto (2014) Avoin ja yhdenvertainen osallistuminen. *Valtioneuvoston demokraatiapoliittinen selonteko 2014*. Selvityksiä ja ohjeita 14/2014. Luettu 11.11.2020, saatavilla:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76524/omso_14_2014_demokr_seloteko_2014_su_70_s.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vares V. (9.8.2013). *Kun Moskovan stadionin portit olivat auki: ”Olympialaiset, joilla Neuvostoliitto pelasti maailman”* Suomen kuvalehti. Luettu 20.10.2020, saatavilla:

<https://suomenkuvalehti.fi/jutut/ulkomaat/kun-moskovan-stadionin-portit-olivat-auki-olympialaiset-joilla-neuvostoliitto-pelasti-maailman/>

Yle Uutiset 2019a 7.1.2019. Nämä asiat kiinnostavat suomalaisia politiikassa nyt – Leikkaukset, vaalilupaukset, hallituksen koostumus ja ilmasto. Luettu 12.11.2020, saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-11056813>

Yle Uutiset 2019b 7.4.2019. *Ylen kysely: Whatsappia käytetään eniten, Instagramia suosivat naiset*. Luettu 13.11.2020, saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-10148277>

Yle Areena 2008a. Olympiaboikotit. 8.8.2008. Luettu 16.11.2020, saatavilla:

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/08/08/olympiaboikotit>

Yle Areena 2008b. Olympiaboikotit. *Los Angelesin kisojen boikottipäätös 8.8.2008*. Katsottu 23.10.2020, saatavilla: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/08/08/olympiaboikotit>

Yle Urheilu 2019a 26.9.2019, ”Yle Urheilu kaivoi esiin häkellyttäviä tietoja yleisurheilun MM-kisaisännästä – ytimessä työskennellyt suomalaisvalmentaja paljastaa Qatarista puolia, joista harvoin puhutaan ääneen”. Luettu 7.10.2020, saatavilla: <https://yle.fi/urheilu/3-10990220>,

Yle Urheilu 2019b 27.9.2019, ”Kommentti: Periaatteet lensivät roskeen 30 miljoonasta dollarista – Dohan MM-kisat ovat häpeällinen osoitus yleisurheilupomojen selkärangattomuudesta”. Luettu 7.10.2020, saatavilla: <https://yle.fi/urheilu/3-10993278>

Yle Urheilu 2019c 26.9.2019, ”Suomen MM-juoksija Sara Kuivisto kertoo saaneensa paheksuvia katseita harjoitusasustaan Qatarissa – ”Eihän täällä voi juosta mikään tuulipuku päällä””. Luettu 19.10.2020, saatavilla: <https://yle.fi/urheilu/3-10991513>

Yle Urheilu 2021 18.1.2021, ” Jääkiekon MM-kisat pois Valko-Venäjältä – Kalervo Kummola: Päätös ei ollut helppo, vaikkakin yksimielinen”. Luettu 21.2.2021, saatavilla: <https://yle.fi/urheilu/3-11743141>

Henkilöhaastattelut

Urheilija 1, yleisurheilija. Zoom-haastattelu 20.10.2020, Haastattelijana Tanja Lähdekorpi. Tallenne kirjoittajan hallussa.

Urheilija 2, yleisurheilija. Haastattelu, Tampere 26.10.2020. Haastattelijana Tanja Lähdekorpi. Tallenne kirjoittajan hallussa.

Urheilija 3, yleisurheilija. Zoom-haastattelu 29.10.2020. Haastattelijana Tanja Lähdekorpi. Tallenne kirjoittajan hallussa.

LIITTEET

Haastattelukysymykset

Osa 1

Miten ymmärrät käsitteet yhteiskunnallinen ja poliittinen? Tarkoittavatko ne mielestäsi samaa, vai onko niissä jotakin eroa?

Miten koet uutisissa näkyvien poliittisten keskustelunaiheiden vaikuttavan omaan elämääsi ja valintoihisi urheilijana?

Osa 2

Oletko ikinä boikotoinut urheilukilpailua yhteiskunnallisesta tai poliittisesta syystä?

Jos olet, niin miksi?

Ovatko jonkin maan yhteiskunnalliset olosuhteet saaneet sinut epäilemään kilpailuihin osallistumista kyseisessä maassa?

Jos ovat, niin miksi?

Mikä olisi niin suuri yhteiskunnallinen epäkohta, jonka vuoksi voisit kieltäytyä menemästä tiettyyn maahan arvokilpailuihin?

Mikä olisi sellainen yhteiskunnallinen epäkohta, joka saisi sinut harkitsemaan kilpailuiden väliin jättämistä?

Osa 3

Pelkäätkö leimautuvasi negatiivisella tavalla, jos osallistut kilpailuihin, joihin liittyy joitakin yhteiskunnallisia epäkohtia (kuten. halpatyövoiman käyttö), mutta et ota kantaa näihin epäkohtiin?

Miten koet median vaikuttavan päätöksenteokoosi kilpailuun osallistumisesta tai osallistumatta jättämisestä?

Miten koet muiden urheilijoiden päätöksen kilpailuun osallistumisesta tai osallistumatta jättämisestä vaikuttavan omaan päätöksentekooosi?

Oletko ottanut julkisesti kantaa yhteiskunnallisiin ongelmiin tai epäkohtiin?

Missä (esim. sosiaalinen media, haastattelu...)?

Aiotko ottaa jatkossa?

Koetko, että se, että olet urheilija, velvoittaa sinua käyttämään poliittisia vaikuttamiskeinoja?

Oletko kokenut ryhmäpainetta kannanottoon, eli oletko urheilijana kommentoinut jotakin urheiluun liittyvää epäkohtaa, koska muutkin ovat tehneet niin?

Koetko, että urheilun tuoma julkisuus auttaa sinua saamaan äänesi kuuluviin paremmin?

Oletko keskustellut urheilun ja politiikan suhteesta muiden urheilijoiden kanssa?

Mistä aiheista?